

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Retormatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / R. ter Beek

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN 89
R. ter Beek

De 'United Reformed Churches
in North America'

MEDITATIEF 92
A.S. v.d. Lugt
Vrije liefde?

WANDELEN MET GOD 93
J.T. Oldenhuis
Waarheid?

SCHOOLDAG 95
F. v.d. Pol
De belijdenis praalgraf,
of parel bij de bron?

PRAKTISCHE THEOLOGIE
IN KAMPEN 97
C.J. de Ruijter
Preken voor je hoorders

OPVOEDING
EN ONDERWIJS 100
K. Veling
Bouwen aan nieuwe generaties

KERK WERELDWIJD 105
Karlo Janssen
De ICRC in Seoul -
oktober 1997

en verder...

Uit de kerken/Gedicht/Kinderlied/
Meeglezen

DE 'UNITED REFORMED CHURCHES IN NORTH AMERICA'

Een nieuw kerkverband

*H*et gebeurt niet iedere dag dat er een nieuw gereformeerd kerkverband wordt gesticht. In Noord-Amerika kwam het vorig jaar zover. Oktober 1996 kwamen de afgevaardigden van 35 gemeenten bij elkaar in Lynwood, Illinois voor de eerste generale synode van de 'United Reformed Churches In North America'. Dit jaar werd de tweede synode gehouden van 21-23 oktober in St. Catharines, Ontario, Canada.

De kerken in 1996 bijeen in Lynwood en vorige week in St. Catharines zijn zonder uitzondering afkomstig uit de Christian Reformed Church. Vanaf 1993 is deze kerk bijna acht procent van haar leden kwijtgeraakt. Bijna 70 gemeenten of delen van gemeenten verlieten de kerk. In totaal zijn 30.000 mensen.

Verontrusting en afscheiding

Deze 'kerkverlating' had alles te maken met de visie die deze kerk ontwikkelde op vrouwen als ouderlingen en predikanten. In 1995 werden officieel alle ambten open gesteld voor vrouwelijke kerkleden. Deze kwestie vormde

het struikelblok voor velen die al jaren verontrust waren over de koers van de Christian Reformed Church. Sinds het begin van de jaren '80 werd er gediscussieerd over het schriftgezag, over het evolutionisme, over homoseksuele ambtsdragers, en over vrouwelijke ambtsdragers. Keer op keer trokken de conservatieven aan het kortste eind. De grootste groep van afgescheidenen formeerde zich in de genoemde United Reformed Churches (nu ruim 10.000 leden). Een afscheiding van Koreaanse gemeenten onder leiding van dr. John E. Kim deed de Christian Presbyterian Church ontstaan (ruim 6000 leden van wie ongeveer de helft uit de Christian Reformed Church afkomstig). Al wat

langer geleden ontstonden de Orthodox Christian Reformed Churches (1400 leden). Verder **zijn** er nog ongeveer twintig kerken met zo'n 3500 leden onafhankelijk.

Er zijn ook gemeenten, groepen en personen overgegaan naar de Orthodox Presbyterian Church (kort geleden nog de gemeente in Little Farms, MI), naar de Presbyterian Church in America, naar de Protestant Reformed Churches (in Nederland wel bekend als de 'Hoeksema-kerken', **zij** **groeiden** door deze instroom over de 6000 leden) en naar de Canadian Reformed Churches.

Verontrusting en protest

Niet alleen binnen de Christian Reformed Church vielen de schellen **van** de ogen. De algemene vergadering van de Orthodox Presbyterian Church besloot deze zomer (10 juni) helderheid te scheppen tegenover de Christian Reformed Church en verbrak de banden met deze kerk vanwege het bevestigen van vrouwen in het ambt. De vergadering

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS, DRS.
A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. G. GUNNINK,
DRS. B. LUITEN, PROF. DR. C.J. DE RUIJTER.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

K.J. BURGER, Groenestraat 142, 8261 VK
Kampen, Tel. (038) 3325972.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 408040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studenten f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland:
f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn (opzegging van jaarabonnement vóór 1 november, van een halfjaarabonnement vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij
de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

schreef een uitgebreide motivering en vroeg dr. John Galbraith die op de Christian Reformed **synode** te presenteren. De algemene vergadering van de Presbyterian Church of America verbrak een dag later de banden.

Bij de **verontrusten** in de Christian Reformed Church is de kritiek ondertussen niet verstomd. Op een 'interclassicale conferentie' in South Holland, een voorstad van Chicago, op 7 en 8 november vorig jaar **waren** 219 ambtsdragers bij elkaar om een gezamenlijke strategie af te spreken in hun verweer tegen het **afglijden** van de Christian Reformed Church w in hun strijd om hun eigen gereformeerde identiteit te bewaren.

Daar **werd** het pleit gevoerd voor classes met een eigen 'theologische identiteit', in dit geval conservatieve classes. Nu heeft de christian reformed synode van 1996 zelf uitgesproken, dat elke classis voor zichzelf **mag** bepalen of ze de vrijheid neemt zusters in alle drie de ambten te bevestigen. Het lijkt dan een logisch vervolg dat een kerk die **be-zwaar** heeft tegen het bevestigen van vrouwen in het ambt het kerkverband moet **kunnen** meemaken in een classis met gelijkgezinde kerken. Wel afzondering maar geen afscheiding dus. Vijfentwintig afgevaardigden op de **conferentie** waren **hiervoor**, en **achtenzestig** tegen. **Toch** **overlegden** aan het slot van de conferentie vijftien kerken in het **basement** over hun plannen zich af te scheiden.

Het idee **van** **afzonderlijke** conservatieve classes is vervolgens door een paar classes op de tafel **van** de laatste christian reformed synode (14-20 juni) **gelegd**. Maar deze wees het op 19 juni jl. met een ruime meerderheid af, **ook** al had ze een dag eerder drie kerken toegestaan van classis te wisselen zonder dat daar een geografisch argument voor was. Ook deze beslissing heeft een aantal voorgangers en gemeenten geholpen zich af te scheiden van de **Christian Reformed Church**.

Georganiseerde verontrusting

De federatie **van** 'Verenigde Gereformeerde Kerken in Noord-Amerika', United Reformed Churches in North America, is opgekomen uit een geschiedenis van georganiseerde verontrusting. Eerst **waren** er de bijeenkomsten van afvaardigingen van verontruste christian reformed kerkenraden ('consistorial conferences'). Daarna kwam de 'Alliantie van Gereformeerde Kerken', de Alliance of Reformed Churches. Toen kwamen de **eerste** schorsingen en afscheidingen mei als gevolg dat **Alliantie-kerken** zich als Independent

(Christian) Reformed Churches gingen organiseren. Vanaf 1993 was een commissie van de Alliantie bezig een kerkorde te ontwerpen.

In november 1995 komen de afgevaardigden van 27 kerken **bij** elkaar in Lynwood en formeren de 'Bond van Verenigende Gereformeerde Kerken', de Fellowship of Uniting Reformed Churches. Sommige van deze kerken hadden **zich** al losgemaakt **van** de Christian Reformed Church en voerden voor de duidelijkheid de titel 'Independent' (onafhankelijk). Er **waren** ook kerken bij die nog **bij** het verband **van** de Christian Reformed Church **hoorden**.

Een stuurgroep krijgt de opdracht de eerste synode voor te bereiden. Sindsdien sloten zich nog negen kerken bij deze Fellowship aan.

En toen dus de eerste synode op 1 en 2 oktober 1996 in Lynwood. **Op** de agenda stonden: **een** naam voor het kerkverband, bespreking en vaststelling van de kerkorde, en de opzet van het kerkverband plus nog een rijtje organisatorische zaken. Verschillende kerken hadden **waarnemers** gestuurd. Meestal 'onafhankelijke' kerken, maar toch ook die nog meededen in het kerkverband van de Christian Reformed Church. Naast deze waarnemers waren er ook delegaties van de Canadian Reformed Churches en de Reformed Church in the United States, **twee** van onze zusterkerken in Noord-Amerika.

Vernieuwing en bewaring

De koers die deze federatie van kerken kiest **wordt** gekenmerkt door vernieuwing en door terugkeer naar het oude. Het centralistische, het hiërarchische en het **formalistische** van het christian reformed verleden heeft vijanden gemaakt. Men is er beducht voor. Maar het gereformeerde verleden **wil** men vasthouden.

De ontwerp-kerkordes verschilden op een aantal belangrijke punten van de kerkorde **van** het kerkverband dat werd **verlaten**. De plaatselijke kerk is eigenaars in volle rechten van het onroerend goed. Binnen de nieuwe kerkorde kan **een** classis een kerkenraad niet afzetten, en **een** plaatselijke kerk bepaalt zelf of ze bij het kerkverband wil blijven horen ja of nee.

Vrees voor bureaucratie bepaalde de discussie toen **een** keus gemaakt **moest** worden tussen twee modellen voor het besturen van het **totale kerkverband**. De **voorbereidende** commissie had voorgesteld een bestuur aan te **stellen** **van** vijf personen (**directors**) en daarnaast een vaste secretaris voor de afwikkeling van de correspondentie en als adres voor de federatie. Maar de **kerk**

(Christen en cultuur – 1)

M meditatief

Wie *dus* zijn jongedochter uithuwelijkt...

I Korinte 7,38

Huwelijksformulier?

Kort geleden had ik een gesprek met Jos en Mieke¹ over het huwelijksformulier. Zij wilden trouwen in de kerk, maar hadden moeite met de ongelijkheid in het formulier: waarom moeten man en vrouw verschillende vragen beantwoorden? Hoofd-zijn, onderdanig zijn, het zei hen niets. Er was geen aansluiting van deze termen in iets van hun dagelijkse beleving.

Uithuwelijken

In dezelfde tijd sprak ik met Fatima, dochter van een Turkse christen. Zij zal worden uitgehuwelijkt. Haar vader en moeder zijn in Turkije geweest en hebben bij een goede familie een geschikte kandidaat gevonden. Zij kent de jongen niet echt, misschien één keer op een feest daar gezien. Maar zij is hier opgegroeid. De kinderen van de Gereformeerde middelbare school in de regio hebben vrienden, vriendinnen, verkering, geven zoenen (en soms meer), en als het uit is dan is er na een paar maanden een volgende, Dat wil zij ook.

Ouders

De vader en moeder van Jos en Mieke zie ik voor het eerst op de huwelijksdag. Misschien zijn zij getuigen geweest op het stadhuis, misschien ook niet.

De vader van Fatima spreek ik uitgebreid. Hij beklagt zich bij mij over zijn dochter. Zij toont geen

respect door haar weerstand tegen het voorgenomen huwelijk, terwijl God dat toch in het vijfde gebod heeft voorgeschreven?! En spreekt de Bijbel niet steeds over uithuwelijken, dominee? Het huwelijk uit liefde, met zo'n vrije periode van kennismaken vooraf... dat is nieuw, niet van de Bijbelse tijd. De oosterse manier van huwen staat veel dichterbij de Bijbel, dan die van hier. En wat hem nog het meest dwars zit: Nederlandse christenen verschillen helemaal niet met de Nederlandse niet-christenen op dit punt.

Cultuurverschil

Mijn Turkse broeder heeft gelijk over de Bijbel. Het is niet-alleen iets van het Oude Testament, ook Paulus schrijft onbekommerd over de uithuwelijkende man (vader, voorgd, broer). Of de manier van Turkse christenen gelijk is aan die van de mensen in de Bijbel, weet ik niet precies. Maar dat wij in Nederland weggegroeid zijn van zo'n cultuur, dat is duidelijk. Misschien dat het vroeger ook hier te lande wel zo geregeld werd in bepaalde kringen, maar die tijd is over.

Maar is dat nu erg?

Is het erg dat wij aangepast zijn aan de Nederlandse cultuur? De ontmoeting met de broeder uit de andere cultuur opent mijn ogen voor mijn eigenheid, maar dan is de vraag vervolgens: wat is goed, wat is kwaad? De Bijbel geeft op het punt van de vorm van huwelijksvoorbereiding en sluiting geen gedetailleerde voorschriften, die los van elke cultuur gelden. Met wat we wel weten worden wij ge-

roepen Christus na te volgen. Maar dan op onze plaats, in onze tijd, in ons land, kortom in onze cultuur. Zoeken naar die stijl van leven, waarin tot z'n recht komt wat God duidelijk gezegd heeft. Respect voor ouders, waardering van maagdelijkheid voor het huwelijk, publiek trouw beloven, in een Nederlandse setting.

Emigreren

Ik zou wonderlijk opkijken van de gewoonten van broeders en zusters in Turkije als ik daarheen emigreerde. Maar ik geloof dat het taak en opdracht is om als christen en kerk te wortelen op de plaats waar God je stelt.

De vraag is alleen: hoe diep slaan wij onze wortels in de bodem?

Hebt u enig idee?

(wordt vervolgd)

¹ De namen Jos en Mieke, Fatima en haar Turkse vader zijn verzonnen. De situaties bestaan echt.

W wandelen met God

Geschokt

Zes weken geleden ongeveer schreef ik in deze rubriek over het boekje van Inez van der Zee, Ik kom van ver. Ik liet merken geraakt te zijn door haar sobere maar indringende verhaal. Er kwamen een paar reacties. Deze rubriek leent zich er niet voor om die te bespreken. Deze keer maak ik een uitzondering voor één daarvan. Twee ouders schreven me. Hun verhaal was even aangrijpend als het boekje van Inez van der Zee. Ze zijn een paar jaar geleden door één van hun kinderen beschuldigd. Ze hebben incest gepleegd op haar in de meest liederlijke vorm. Zegt ze. Na 25 jaar. Velen geloven haar. En ze zijn onschuldig. Zeggen zij. Niemand gelooft ze. De pastor van hun dochter niet. De therapeut niet. Ze citeren een psycholoog, die ooit eens voor de TV gezegd heeft, dat de psychiaters niet geroepen zijn het waarheidsgehalte van een incest-beschuldiging te onderzoeken en dat ze dat niet eens willen, omdat ze als enige taak hebben de hulpverleners bij te staan; politie-agenten, ja die werken anders... Ik kan niet anders zeggen, dan dat dit bericht mij evenzeer geschokt heeft.

Wat is waarheid?

Er was ooit een mens, die in zijn rechterlijke functie de vraag stelde: Wat is waarheid? Hij bedoelde het cynisch. De vraag stellen was zoveel als haar beantwoorden. Hij ontzoon daarmee aan de basis van alle rechtspraak, die allereerst onderzoek moet doen naar de feiten. Vrijspraak wegens gebrek aan bewijs is nog altijd een bewijs van voorzichtigheid. Wie veroordeelt,

moet weten waarom. Een rechter die geroepen is een uitspraak te doen moet gronden hebben. Heeft hij die niet voldoende voor een veroordeling, dan doet hij toch een uitspraak: géén veroordeling. Een hulpverlener werkt inderdaad anders. Hij constateert verdriet, pijn, rouw, beschadiging. In één woord: nood. Hij is geroepen om te helpen. De waarheid gaat hem ter harte. De waarheid waarmee hij geconfronteerd wordt, is dat er nood is. Nood vanwege het onvolkomen of helemaal niet verwerken van gebeurtenissen. Of nood vanwege het verkeerd verwerken van gebeurtenissen. En nog zoveel meer nood. Hoe de feitelijke stand van zaken is, is pas iets dat daarna komt. Wie feiten verdraait, wie in wanen leeft, wie zulke vergaande ongegronde beschuldigingen doet, heeft ook hulp nodig. En de vals beschuldigden ook. En soms zou je even willen weten, hoe het allemaal precies is gezegd, gedacht, gedaan of in scène gezet. Het is ons niet vergund, tenminste heel vaak niet. Dat is een nieuwe nood, die nog bij al die andere nood komt.

Golfbeweging

Er zijn jaren voorbijgegaan, waarin de slachtoffers van incest niet werden geloofd. Toen kwamen de jaren waarin de slachtoffers altijd werden geloofd. Er zijn publicaties verschenen, waarin de methode aan de kaak is gesteld, waarbij slachtoffers via de Recovered Memory Therapy tot bekentenissen werden gebracht. Soms waren de gebeurtenissen al lang vergeten. Beschuldigden ontkenden. Het werd uitgelegd als bewijs tegen hen. Totdat er geleerden opstonden

die zeiden: zulke dingen kun je eenvoudig nooit vergeten; er is ruimschoots reden om te twifelen aan het waarheidsgehalte van beschuldigingen die pas tientallen jaren na dato worden ingebracht. En toen kwam de golf van ingetrokken beschuldigingen. Maar de pijn die geleden was, was daarmee niet vergeten. Nieuwe nood.

Waar begint de hulp?

Wat is waarheid? Hebben we antwoord op die vraag nodig, voor we van de nood overtuigd zijn? Voor veroordeling is wel antwoord op die vraag nodig. Voor hulp ook? Voor het pastoraat? Is er niet veel nood, die nooit gelenigd wordt? Los schrijft in het Nawoord van het besproken boekje: Ik ben bang dat ik het geloof. Is dat niet altijd het begin? Ook als het verhaal wordt verteld van de ongegronde beschuldigingen? Zul je dan ook niet net zo goed zeggen: ik ben bang dat ik het gelooft.

Soms bekruipt je de gedachte: kon ik maar één moment precies weten wat er gebeurd is, wat er gedaan is, wat er gedacht is. Kon ik maar even in de harten kijken en alles overzien. Moeten we dat wel begeren? Is het niet haast de vermetelheid om even als God te zijn?

Als de beschuldiging van incest erger is dan de beschuldiging van moord, omdat je een lichaam kapot maakt, waarmee een mens toch nog verder leven moet, dan is de valse beschuldiging van incest ook erger dan de valse beschuldiging van moord. Het lijden van een incest-slachtoffer is levenslang. Het lijden van een vals beschuldigde

waarschijnlijk ook. Het slachtoffer is beschadigd tot in de kern van zijn bestaan. De dader is ziek tot in het diepst **van** zijn wezen. De valse beschuldiger is eveneens **ziek** en de **vals beschuldigde** is gewond voor zijn leven. Wat **doen** wij **mensen** elkaar aan? Homo **homini** lupus. En in alle gevallen is er nood. En is er hulp nodig. Daarmee zal de hulpverlener, ook de pastor, altijd beginnen: 'ik **ben** bang dat ik het **ge-loof**. Dat is **de** uitgestoken hand die hulp biedt en tegelijk trilt **van** emotie en aarzeling. En alleen zo zal de waarheid (soms) aan het licht komen. Soms hier, **soms** hier nooit. Wij **zijn** maar mensen. **Eens** wel.

De waarheid

Er **was** een anonieme stem voor de telefoon die **ook** wilde reageren. Ze zei: eens zal God de waarheid aan het **licht brengen**. Dat is **een** alles beheersend uitgangspunt. Het is de basis voor alle rust in deze **nood**. Het is ook de basis voor de zuivere hulpverlening. Niemand van ons is als God. We **moeten** het ook maar niet begeren. Die **begeerte** heeft **eens** aan de **wieg gestaan** van het eerste vergrijp van de **mens**. Daaruit is tenslotte heel **onze** nood geboren! Wij zullen ons allen van onze beperktheid **bewust moeten** zijn. **Ook** op de **vraag**: wat is waarheid? zal niet altijd een antwoord gegeven kunnen worden. Toch zal die waarheid eens **aan** het licht gebracht worden. Wat **een** onvoorstelbare hoeveelheid emoties zullen daar bij los komen. Als je niet geloofde; dat God dat **allemaal** in de hand houdt, zou je er **tegenop zien**, dat het ooit **zover** kwam.

Dat ontslaat ons niet van de plicht om de waarheid lief te hebben en te doen en te **bewaren**. En **soms** ook om er alles aan te doen **dat** ze de betrokkenen duidelijk wordt. Het ontslaat ons ook niet **van** de plicht te helpen. Te geloven, **om** te **beginnen**. En stapje **voor** stapje **verder** te gaan. En **soms** niet meer te gelo-

ven. En dan **nog verder** te gaan. Eén mijl, twee mijlen **soms**, en soms **nog** meer.

Hoop

Ooit **was** er één **mens**, die veroordeeld werd op een waarheid die hem als leugen werd aangewreven. Hij kon het allemaal bewijzen, **wat** **waar** was en **wat** niet. Hij kon **zelfs** de harten open leggen. **Ze** hoefden **Hem** niets **te** vertellen, want Hij **wist** **wat** in de mensen **was**. Op het kardinale punt **zweeg** Hij. Zo legde Hij de vloer om **mensen** te helpen. Eindeloos. En de waarheid aan het licht te brengen. En dan **nog** op te vangen en verder te helpen. Er **is** er maar Eén zo geweest als **Hij**. We **komen** **Hem** **allen** **eens** tegen. De **verziekten**, de beschadigden, de geschondenen, de lijdens, de beschuldigers, de beschuldigden, zij die alle beschuldigingen geloofd hebben en zij die ze allemaal in twijfel **getrokken** hebben, de **onvoorzichtigen** en de **behoedzamen**, de helpers en de geholpenen. En er is één woord, dat hen allen zal redden: Hij zal alle **tranen** van de ogen afwissen. Dat moet **wat** zijn. Ongelofelijk.

En begint die hulp niet altijd **met** te geloven.

U uit de kerken

Beroepbaar¹

Kandidaten:

M.A. van Leeuwen, Planetenweg 176, 1973 BK IJmuiden, ☎ 0255-533451.

D. de Jong, Cellebroedersweg 2, 8261 GW Kampen, ☎ 038-3317247.

J.P. Kruijer, Lange Haag 153, 3855 EG Ermelo, ☎ 0341-551673.

H.J.J. Pomp, Saffierstraat 210, 9743 JN Groningen, a 050-5711969.

F.G. aan het Rot, Wortmanstraat 348, 8265 AN Kampen, ☎ 038-3322973.

G.J. Slotman, De Peppel 18, 3891 BC Zeewolde, ☎ 036-5224004.

¹ Nieuwe opgaven en wijzigingen: *De Reformatie*, t.a.v. Klaas Burger, Postbus 24, 8260 AA Kampen.

Beroepen te Dronten (wijk Zuid): **B. Schaaij** te IJmuiden; te 't Harde en te Terneuzen: **J.H. Dunnewind** te Zuidwolde i.c.m. **Ruinerwold-Koekange**; te Hardenberg-Oost (3e pred. plaats, wijk midden): **T.K. van Eerden** te Zuidhorn; te Middelburg: **W.H. de Groot** te Broek op Langedijk; te Schildwolde (wijk west): **G.F. Overweg** te Vrouwenpolder; voor het werk van de IRTT (part-time): **G. Riemer** te Hoevelaken.

Aangenomen naar Bussum-Huizen: **D. Noort** te Ferwerd-Hallum (Fr.), die **bedankte** voor Tiel i.c.m. **Zaltbommel**; naar **Franeker-Sexbierum**: **G.H. Hutten**, kandidaat te Groningen, die **bedankte** voor Opende i.c.m. **Surhuisterveen** en voor **Grijpskerk i.c.m. Niezijl**. **Bedankt** voor Bunschoten-Oost: **H. Jagersma** te Veenendaal; voor Enschede-Zuid: **H. Geertsma** te Zuidhorn; voor Haren: **B. Luiten** te Zwolle-C.; voor Hatten: **A.O. Reitsema** te Bunschoten-W.

DE BELIJDENIS, PRAALGRAF OF PAREL BIJ DE BRON?

F. van der Pol

Schooldag

Wat mag je verwachten van de kerk? Nu, tegen het jaar 2000, nu moderne en postmoderne ontwikkelingen het gebied van geloof en kerk stevig hebben aangeraakt? Probeert de kerk een positief antwoord te vinden in de wirwar van de postmoderne levenssituatie?

De gereformeerde leefwereld opengemaakt

We groeiden op in een wereld met eigen kerkelijke en maatschappelijke organisaties; een wereld gestempeld door Kuyper en Schilder. Het was een wereld waarin we elkaar konden herkennen. De verhoudingen binnen de gereformeerde leefwereld waren helder. Je wist wat mocht en wat niet kon. Voor de buitenwacht vormden we lange tijd een bepaalde groep, met een eigen karakteristiek ('typisch vrijgemaakt'). Zelf beleven we onze kerk steeds minder als plaats waar gereformeerde traditie gevormd en bewaard wordt. Lang hielden we de gedachte aan een vertrouwde wereld vol, krampachtig soms. Nu is de suggestie van eenheid en evenwichtigheid weggefallen. Ons bestaan is naar buiten gekeerd; we oriënteren ons elders, zijn opener geworden, maar de blik is weinig stabiel.

In de wereld om ons heen is een waaier aan ethische en religieuze opties voorhanden. Er wordt naar geloven van alles gecombineerd. Je kunt dus kiezen of zo of toch nog weer wat anders. Een veelheid aan stijlen en vormen is bij de hand, steeds weer inwisselbare standpunten en perspectieven. Dit werkt relativisme in de hand. Ve-

len zijn eigenlijk nergens meer werkelijk mee verbonden. Ze trekken zich nog op aan de beelden en tekens waarmee de t.v. en de straat hen voortdurend bestoken. Mensen maken hun eigen zin-verhaal; sterk emotioneel en momentaan, trendy. Ondertussen is er een stille uittocht uit de kerk aan de gang. Voor een deel is dat een keus voor een wereldlijk bestaan. Anderen zoeken meer diepgang.

Rijkdom ontdekken en doorgeven

Probeert de kerk een positief antwoord te vinden? Dat lukt niet door tradities angstvallig te beschermen, door er barricades omheen te bouwen en door er koortsachtig de wacht bij te betrekken als betrof het een onschendbaar mausoleum, een praalgraf. De kerk mag mensen van het jaar 2000 grote rijkdom aanbieden: heilige verwondering, genade van God die door ons bestaan stroomt.

In onze eigen traditie (Reformatie, Nadere Reformatie) maar ook in ons vrijgemaakte verleden kunnen we veel moois ontdekken: een spiritualiteit in gereformeerd kader. De belijdenis draagt daar prachtige elementen voor aan. De kerk mag geen confessionele traditie bewaren met als enige reden dat deze

werd overgeleverd door het voorgeslacht. Een geloofsbelijdenis is geen alles verklarende ideologie van vroeger, geformuleerd in voorstellingen uit een achterhaalde wereld. De belijdenis is een schitterende parel. Een parel bij de Bron. Het is een schat die je moet ontdekken. De belijdenis heeft niet iets theoretisch als inhoud, maar het heil in de Here Jezus Christus. Het gaat erom de schat aan bijbelse geloofservaring die in het belijden verwoord ligt, terug te vinden en door te geven. Het gaat om de beelden en beleefde zaak: Gods onverdiende genade in Christus voor zondaren. Christus is onze Bron. In Hem ligt ons leven.

Onze belijdenisgeschriften ademen niets van kerkelijk of burgerlijk establishment. Deze geschriften werden door de overheid gebrandmerkt als streng verboden lectuur. Als wij vandaag in die geest willen getuigen, krijgen wij te maken met tegenstand. De vraag is of het hart van ons kerkelijk leven werkelijk klopt in zo'n reformatorisch soort van belijden.

Of en wanneer er een nieuw belijdenisgeschrift komt, zal de toekomst leren. Maar ieder belijdenisgeschrift dat echt belijdenishandeling in reformatorische geest wil zijn, zal het karakter van de zestiende-eeuwse confessies dragen: schriftuurlijk geloofsgetuigenis in een daartoe dwingende context. Het zal moeten zijn een daad van gelovig verzet tegen de geest van de tijd. Het zal in een donkere situatie een beroep moeten zijn op het licht van de bijbelse Openbaring. Parel bij de Bron.

Voorleven van een bevrijd bestaan

De christelijke boodschap is een schat. Het geeft je een bevrijd be-

staan. Christelijk belijden is daarom allereerst een kwestie van houding, het raakt de praktijk van het **leven** met God. Onder studenten en **docenten** nemen **we** groeiende belangstelling waar voor de praktijk van het leven met God. We zijn daar blij mee. Er mag geen kloof ontstaan tussen beroepsmatig denken en studeren **óver** God en onze persoonlijke omgang mét de Here. Laten we de ervaring van het **kind**-zijn van **God** zelf voorleven **aan** de volgende generatie. Dat komt uit in eenvoudig getuigenis, in onze **op**-stelling met woord en daad, vervolgens in krachtige prediking, tenslotte ook in een geschreven confessie. Dit laatste hoort er wel bij. Persoonlijk **geloof** mag niet individualistisch **wezen**. Geloven komt voort uit de omgang met Gods Woord en het heeft zijn bedding **in** de kerk **van** alle tijden. Er is een schat aan christelijke wijsheid en **Gods**ervaring die honderden jaren lang is aangegroeid. Daar hebben we boodschap **aan**.

Traditie en vernieuwing, ze vormen een spannend tweetal. Wie vernieuwing nastreeft, moet wel voorkomen dat er onnodig misverstanden ontstaan. Bij **mag** niet **arrogant** z'n ideeën ten beste geven. Gedachten die op gespannen voet met de Schrift en het belijden staan, moeten we kritisch wegen. Tegelijk is het bevrijdend om te weten dat de Heilige Schrift boven alle kerkelijke traditie staat. Met **be**hulp van de Schrift mag de kerk zich steeds weer bevrijden uit de eigen historische vergroeiingen. De Bron van vernieuwing staat steeds open. Vanuit haar oorsprong, Gods Woord, mag de kerk zich telkens vernieuwen en reformeren.

Onmachtig in een van God vervreemd Nederland?

Voelen de kerken zich momenteel gedrongen helder voor ogen te hebben wat ze als kerken vandaag geloven? Willen we voor onszelf en tegenover de omringende maatschappij opnieuw rekenschap geven van ons geloof, **van wat** ons wezenlijk aanspreekt in de bijbelse Boodschap? We belijden als **chris**-

tenen niet verheven boven de tijd. De kerken en de gelovigen mogen tegenover de maatschappij geen eiland vormen. Ons geloof is alleen echt, wanneer dit ook beïnvloed wordt door het maatschappelijk gebeuren en wanneer het zelf een knitsch licht werpt op het hedendaags bestel. We beseffen dat de huidige situatie al **weer** radicaal veranderd is in vergelijking met die van een halve eeuw geleden. We kunnen vandaag niet volstaan met een mechanisch repeteren **van** wat er in de zestiende eeuw is gezegd. **Werkelijke ontmoeting** met de moderne mens **vraagt** om eigentijds getuigen. **Onze belijdenisgeschriften** zijn al bijna 400 jaar oud. Dat geeft een gedateerd beeld te zien, waar vragen over te **stellen** zijn. We weten dat confessionele ontwerpen kunnen verstarren. Het leven gaat verder. Lenen de **belijdenisgeschriften** zich nog wel voor actuele **geloofsexpressie** en verantwoording tegenover de wereld? **Zo'n** vraag is zeker zinvol.

We kennen in ons land al eeuwen een **grote** kerkelijke **veelvormigheid** binnen de **grenzen** van het christendom; binnen het **protestantisme** ook; binnen de **gereformeerde** wereld. De **gereformeerde** belijdenis wordt door tien keer gereformeerd erkend. Maar dezelfde confessionele basis brengt hen helaas nog steeds niet samen. Daarbij voegt zich nu een **algemeen-gods**-dienstige pluraliteit. Dit vraagt om een nieuw getuigenis dat ons persoonlijke, door secularisatie en individualisme aangetaste leven raakt; dat ook onze kerkelijke verbanden bevraagt en **ons** functioneren als christenen in de maatschappij. **Gezamenlijk** optreden op **schriftuurlijke** basis is dringend **gewenst**. Hier wrekt zich het geestelijk manco van het **gereformeerde volksdeel**: de geestelijke ontwikkelingen in ons land **zijn** langzamerhand dramatisch, **toch** komt **waar**-achtige oecumene maar **moeilijk** van de grond. Dat is een slechte zaak. Het **is ook** een luxe die we ons niet meer kunnen veroorloven in een van God vervreemd Nederland. Waarachtige reformatische gezindheid moet worden vertolkt

naar vandaag. Er zijn wellicht goede argumenten te noemen voor een nieuwe belijdenis naast en in aanvulling op de reeds bestaande. Toch lijkt het buitengewoon moeilijk om in de huidige kerkelijke situatie tot zo'n **belijdenisgeschrift** te **komen**.

Niet verstarren en niet doorslaan

De kerken lijken onmachtig tot een gezamenlijk eigentijds **geloofsgetuigenis**. Tegenover de veelheid aan uitdagingen van deze tijd maakt de huidige kerkelijke verdeeldheid ons vrijwel vleugellam. Een triest en onverantwoord feit. In deze situatie van geestelijke verwardheid hebben we **in** verbondenheid **met** de bestaande **confessies** te leven. Gereformeerde mensen, **gereformeerde** kerken **en** gereformeerde theologie **kunnen** niet **zonder** de rijke **geloofstraditie**. We hebben haar nodig voor de toekomst van geloof en kerk. Nieuw belijden zal rekening hebben te houden met en verantwoording af te leggen tegenover dat wat de kerk **in** alle eeuwen heeft beleden. Belijden is immers opnieuw lezen en interpreteren, uitleggen **van** de Heilige Schrift. Parel bij de Bron.

Nieuwe vragen komen op. Gangbare praktijken **mogen** en moeten worden bevraagd. We moeten de veelkleurigheid van het christelijk geloof in de gaten houden. **Veranderingen** in de kerk moet je kunnen motiveren. Je **mag** niet verstarren en je **mag** niet doorslaan. Het gaat in iedere tijd om bewustwording van de bijbelse grondwaarheid: Gods liefde en genade voor zondaren. Die schitterende ervaring van Gods liefde hebben mensen vanaf Adam gekend. In elke periode van de geschiedenis moet dit weer **op** eigentijdse wijze worden ontdekt en vertolkt. Dat mag de **kerk** belijden in het krachtenveld van onze moderne samenleving. Vandaag **parel wezen** bij de Bron, dat kan geen mens en geen kerk op zichzelf volbrengen. Dat **kan** alleen in de gemeenschap der heiligen, in band met de kerk van alle tijden.

PREKEN VOOR JE HOORDERS

C.J. de Ruijter

Hoofddijnen van een eigentijdse gereformeerde preekvisie

Praktische theologie in Kampen

*P*reken en horen. Daar gaat het om als het Woord bediend wordt in de kerk. Wie oren heeft om te horen, moet ze maar goed gebruiken als er gepreekt wordt. Maar wie preekt moet dan ook wel gehoord **willen** worden. En er aan werken dat hij zijn hoorders bereikt. Eigenlijk is dit natuurlijk het intrappen van een open deur. Deze regels hebben altijd al gegolden als het in de kerk over preken ging.

Toch is **het** niet altijd even **gemakkelijk** ze toe te passen. Vorige week bleek dat er in ieder geval twee problemen opduiken in dit verband. In de eerste plaats zijn er veel hoorders die problemen hebben met luisteren. Dat de preek voor hen bestemd is **en van** toepassing in hun eigen leven, spreekt **voor** hen niet vanzelf. Daarnaast dient zich **een** preekprobleem aan: Er zijn preken die zo weinig op de hoorder **in** de kerkbank gericht zijn, dat ze gemakkelijk over de hoofden **heen** gaan.

In dit artikel **wil** ik de hoofddijnen schetsen **van een** preekvisie, die voortbouwt op de gereformeerde traditie **en** tegelijkertijd de genoemde problemen serieus neemt.

Het werk van God de Heilige Geest

Nadenken **over** de plaats van de preek begint altijd bij het werk van God de Heilige Geest. Vanaf **het** begin hebben de gereformeerde kerken daar **hun** startpunt gezocht. Zo belijden **we** het ook in Zondag 25 (HC): De Heilige Geest werkt

het geloof in ons **hart** door de verkondiging van het heilig evangelie.¹ (Uiteraard zijn er **meer** vormen van verkondiging, **maar** ik beperk me hier tot de **preek**.) In die **formulering** wordt meteen al naar twee kanten **gewezen**. Preken en horen. Aan de ene **kant** is er de verkondiging **van** het evangelie, **w**als **dat** in de preektekst aan de orde is. Aan de andere kant het hart, dat God bereiken wil via het oor. **Tussen** die **twee** polen ligt de weg **van** de preek. Die **weg** is duidelijk het werk van God de Heilige Geest. **Hij** beheerst die **weg** van het begin tot het eind. Toch **kun** je **daarmee** niet beide polen zo maar aan elkaar gelijk **stellen**. De tekst en de hoorder **brengen** **we** beide in verband met **het** werk van God de Heilige Geest. Maar ze staan niet **op één noemer**. De tekst is bekleed met het gezag van de Geest. Maar hoe de Geest in de hoorder werkt is minder duidelijk aanwijsbaar.

De bron

De tekst plaatst ons voor de Auteur van de Schrift. Met gezag ver-

woordt Hij **het** evangelie. Dat **evangelie** moet de wereld over. Daarom moet het verkondigd worden (**Mat.** 24:14; **Luk.** 24, 46-48; **Rom.** 1:14 enz.). Daarom heeft de gereformeerde preekvisie **ook** altijd ingezet **bij** de tekst. **Dan** ben je bij de bron. En vanwege die bron **hebben** we het ook **altijd** aangedurfd om ook voor de prediking zelf **het** gezag **van** de Geest te claimen. Als de prediking in overeenstemming is met de Schrift **laten** **we** **ons** **er** door gezeggen **in** de **kerk**. In de tijd van de Reformatie is dat **eens** **heel** kort als volgt onder woorden gebracht: De prediking van Gods Woord is zelf ook **Woord** van God. Natuurlijk is **daarmee** niet bedoeld **dat** je bij voorbaat een preek **onaantastbaar** kunt verklaren, omdat het 'Woord van God' is. Dan claim je al te gemakkelijk het **gezag** **van** de **Geest** voor de **preek**. Daarom is het belangrijk het verschil te **zien** tussen de tekst **en** de **preek** over **die** tekst. Het **gezag** **van** de tekst is **primair** het **gezag** **van** God. Het **gezag** **van** de preek is daaraan ontleend en daaraan onderworpen. Als wij zeggen: de preek is Woord van God, dan is dat geen definitie vooraf, die discussie over de preek onmogelijk maakt. Het is een **geloofsuitspraak**, die je moet **kunnen** toetsen **aan** de bijbel zelf.

Het adres

Er is natuurlijk **nog** een verschil tussen de tekst en de preek er over. Dat hangt samen **met** degenen die aangesproken **worden**. De gemeente **van** vandaag is immers pas in tweede instantie de **beoogde** hoorder **van** het Woord. De brieven **van** de apostelen **en** van Christus **Zelf** waren gericht **aan** **heel** concrete

adressen. Bijvoorbeeld **aan** de gemeente in Rome en aan de gemeenten in Klein-Azië. Dat is in de **brieven** zelf terug te vinden. De boodschap wordt niet tijdloos en abstract gedumpt. De hoorders hebben heel duidelijk herkend: Dit gaat **ons** aan. Want wij worden in onze eigen situatie aangesproken. Diezelfde brieven worden sindsdien tot vandaag toe over heel de wereld in **een** veranderde situatie aan een nieuw adres geticht. Met het **gezag van** de Geest. Want dat evangelie moet **heel** de wereld over. Maar de prediker **is** dan wel verplicht die brieven nader te adresseren. Dat betekent dat in de preek de tekst die aan **de** orde **is**, heel nauwkeurig in verband gebracht moet worden met de gemeente zoals die daar op die plaats en op die zondag in de kerk vergaderd **wordt**. De prediker kan dus niet **volstaan** met een toelichting op de betekenis van de tekst zoals die aan het oorspronkelijke adres gericht was. Dan blijft het slechts een gedateerde brief **aan** b.v. de Romeinen. Het moet duidelijk worden, dat het echt **een** brief is, geadresseerd aan de hier en nu vergaderde gemeente. Wij gaan tenslotte niet in de eerste plaats naar de kerk om een bestaande tekst beter te begrijpen. We **gaan** naar de kerk om **er** Christus te **ontmoeten**, die door Zijn Geest de gemeente in haar concrete situatie aanspreekt met de belofte **van** Zijn heil.

Wat de Geest tot de gemeente zegt

Met dat laatste **is** natuurlijk de concrete hoorder in beeld gekomen. Hij is de andere pool in het **preek**-proces. Dat de Geest in de hoorder werkt, staat vast (vgl. Gal. 3:2, 5).² Hoe Hij werkt, is moeilijker onder woorden te brengen. **Hij** werkt in het verborgene van het hart. Niemand kent **Zijn** weg (vgl. Joh. 3:8). Toch **is** er **wel** iets te **zeggen** over het werk van de Geest in de mens. Daarover nadenkend heeft de dogmatiek leren spreken over de orde

van het heil, als de **weg** waarlangs de mens door de Geest deel **krijgt** aan het **heil** van Christus. We bedoelen daarmee de weg van roeping en wedergeboorte, geloof en bekering, rechtvaardiging, heiliging en volharding. Het is de **weg van** Gods heil, waarlangs Hij de mens leidt naar het nieuwe leven **toe**. Voor de **preekvisie** is dat een belangrijk thema. Het hoort ook in de prediking zelf thuis. Het brengt de hoorder met zoveel woorden **in** de preek ter sprake. Maar de hoorder is niet alleen belangrijk als inhoudelijk thema in de preek. Aandacht voor de hoorder **is** ook een basisprincipe voor de **preekmethode**. En als zodanig belangrijk met het oog op de kerkgan- ger.

Aandacht voor het werk van de Geest vraagt immers **naar** de **weg van** het geloof. Dat betekent dat het in de preek nooit kan gaan om 'objectieve' waarheden die op een abstracte manier gepresenteerd kunnen worden. Het leert de prediker juist om de boodschap af te stemmen **op** de hoorder. Die **blikrich-**ting is typerend voor de Reformatie. Elke gereformeerde prediker wordt er aan herinnerd, wanneer hij zijn 'catechismuspreek' voorbereidt. De vraagstelling van de catechismus is er van begin tot eind door bepaald. Zij brengt nooit objectieve waarheden ter sprake, maar vraagt naar de existentiële betekenis ervan voor de gemeente. "Wat is voor **ons** de waarde van Christus' opstanding?" enz. Daarmee heeft de **kerk** aangewezen dat Gods openbaring altijd doelgericht ons hart zoekt. God openbaart geen waarheden die 'los verkrijgbaar' zijn. In Zijn openbaring geeft Hij Zich heel concreet **aan** de mensen die Hij zoekt met Zijn **heil**. Daarom roept de Geest die hoorder **ook** op om te horen **wat** Hij tot de gemeenten te zeggen heeft (Opb. 2:7). De prediker mag **daar** stem aan geven. Maar dan moet wel duidelijk worden, dat de Geest het ook werkelijk tegen deze gemeente zegt. Dat verplicht de prediker **om**

de preek zorgvuldig af te stemmen op de hoorder.

De weg van de Geest

In het bovenstaande is kori geschetst hoe een gereformeerde preekvisie enerzijds moet inzetten bij de tekst, en anderzijds de hoorder volledig serieus moet en kan nemen. Toch zijn daarbij tot nu toe alleen die **twee** polen ter sprake **ge-**weest: de tekst en de hoorder. Maar er loopt tussen die twee **een weg**. Dat is de preek zelf. En juist daar moet duidelijk worden of en op welke manier de prediker zijn hoorders echt serieus neemt.

De weg **van** de preek **is** een **weg** die de Geest Zelf legt. Het is een wonderlijke weg. Want het is de Geest **die** langs die **weg** met het Woord het hart van de hoorder zoekt. Maar tegelijk is het de prediker die deze weg gaat.

Hoe verhouden die twee zich? Voor het doordenken **van** die vraag dringt zich de invalshoek op van de genadegave van de Heilige Geest (ook wel aangeduid als het 'charisma'). Het proces van de prediking toont immers die genadegave in werking. De prediker speelt een belangrijke rol bij de **weg** van de Geest tussen **tekst** en hoorder. **Op-**vallend genoeg is tot nu toe in de gereformeerde homiletiek vrijwel nergens expliciet aandacht besteed aan de wijze waarop de persoon van de prediker betrokken is in het preekproces. De prediker gaat (theoretisch) volledig schuil achter de preek.

Bij de genadegave **van** de Geest wordt duidelijk, hoe het werk van God de Heilige Geest en de **mense-**lijke activiteit **samenhangen**. Het gaat daarbij om natuurlijke gaven die de mens ontvangen heeft. Zo geeft Hij **b.v.** de gave om te onderwijzen (Rom. 12:8). Een gave die voor de prediking nodig is (1 Tim. 5:17). Dat is op zich genomen een volstrekt natuurlijke gave, die ook niet-gelovigen vaak ontvangen. Toch is het tegelijk een geestelijke **gave**. Dat wil zeggen, dat de Geest

die gave vruchtbaar maakt voor de opbouw van het lichaam van Christus (1 Kor. 12:12).

Gebruikmakend van de gewone mogelijkheden van deze schepping, schept de Geest een nieuwe mogelijkheid om mensen dienstbaar te maken aan het rijk van Christus. Daarmee blijft de wonderbare werking van de Geest het geheim van hun leven, **terwijl** tegelijkertijd hun menselijke activiteit op de manier van de schepping tot ont-plooiing gebracht wordt.

Communicatie

De weg van de Geest is dus in veel opzichten de **weg** van de schepping. Dat betekent dat we ook echt handen en voeten kunnen geven aan het serieus nemen van de hoorder. We hebben nu namelijk ruimte om de prediking en de preekvoorbereiding te bestuderen **aan** de hand van de wetten van de menselijke communicatie. Preken is immers ook vorm van mondelinge communicatie. Een normaal scheppingsgegeven waardoor mensen **elkaar** bereiken kunnen.

Natuurlijk **kun** je zo het werk van de Geest niet vangen in een menselijke methode. Maar de wetten van de communicatie helpen je **wel** om de **weg goed** te bewandelen. Denkend vanuit de genadegave **zij** je de werking van de Geest nooit opofferen aan de communicatiewetenschap. Het wonder van **het** geloof is niet maakbaar door menselijke communicatie. (Trouwens menselijke communicatie is ook niet maakbaar.)

Maar de prediker **is** er wel verantwoordelijk voor zorgvuldig om te gaan **met** de **scheppingswet** van de mondelinge communicatie. Preek en **preekvoorbereiding** horen ook communicatief goed verzorgd te zijn.

Eigenlijk ligt het voor de **hand**, dat we op dit punt **een** stukje vernieuwing in de preekvisie mogen verwachten. In vroeger tijden is nauwelijks systematisch aandacht besteed aan vormen van communica-

tie. Vandaag wel. En in een tijd, die daar veel energie in steekt, **moeten we** de preek niet buiten zulke vragen houden. Dat zou de vervreemding alleen maar bevorderen. Een preek anno 1997 moet ook in dit opzicht werkelijk herkenbaar blijven als een eigentijds verschijnsel.

Op deze manier kun je praktisch vorm geven aan de theologische overtuiging dat de preek moet **wor-den** afgestemd op de hoorder. **Niemand** zal menen dat daardoor het geloof maakbaar wordt **voor** de mens. Dat blijft het wonder waarover God de Heilige Geest beschikt.

Hoofddijn en details

Uiteraard is dit nog **maar** een schets in hoofddijn. Toch **hoop** ik, dat duidelijk geworden is hoe we in Kampen werken aan een **echt gereformeerde** preekvisie, die tegelijkertijd recht doet aan eigentijdse vragen van de kerkganger.

Heel kort samengevat kun je die visie als volgt omschrijven: In de preek wordt de tekst gerelateerd aan de hoorder, terwijl theologisch (het gezag **van**) de tekst de doorslag geeft.

Een hoofddijn vraagt om nadere detaillering. In de komende maanden zullen we daarom, als God het wil, op deze basis een verdere bespreking bieden van elementen in de preekvisie die hiermee samenhangen. Moge een en ander dienstbaar zijn aan de noodzakelijke bezinning. Dan zal de prediking van het evangelie daarmee gediend zijn. Want inderdaad moet dit evangelie de wereld over. Er valt nog veel te preken en te horen.

Voor wie wil verder lezen: Een duidelijke bespreking van de uitgangspunten **in** de gereformeerde preektraditie (o.m. de afstemming op de hoorder en de prediking als bediening van de Geest) geeft C. Trimp, *Woord, water en wijn*. Gedachten over prediking, doop **en** avondmaal. **Kampen** 1985 (deel I). **Nog** belangrijker van **zijn** hand: *Klank*

en weerklank. Door prediking tot geloofservaring. Barneveld 1989. In dit boek een kritische evaluatie van ontsporingen in de preekvisie **in** objectivistische en subjectivistische richting. Hier geeft Trimp voor het **eerst** binnen de **vrijge**-maakte bezinning een brede verantwoording **van** de preekvisie mede met het oog op de hoorder binnen de leer van het werk van de Geest. Een uitvoerige theologische bespreking van de plaats van de hoorder in de prediking **is** te vinden in een dubbel artikel van W.H. **Velema**: 'De plaats van de hoorder in de prediking I en II', in: *Theologia Reformata XXXVII* (1994) 1 (p. 28-45) en 2 (p. 114-132).

Dit artikel is tot stand gekomen onder verantwoordelijkheid van de Vakgroep Praktische Theologie.

¹ Met opzet sluit ik aan bij deze zondag. Dat is om aan te geven, dat het ook echt het doel van de prediking is om het geloof te werken. Soms wordt daar nog wet eens anders over gedacht. Men wijst d.m.w. naar wat Paulus schrijft in 2 Cor. 2:16, dat hij als prediker voor dezen een doodsgeluid ten dode is en voor genen een levensgeluid ten leven. Dat wordt dan in verband gebracht met wat Zondag 31 zegt over het openen en sluiten van het koninkrijk der hemelen. Zo krijg je er oog voor, dat er tweërlei effect is onder de prediking. Ik stem dat volledig toe. Maar ik geloof niet, dat je dat als uitgangspunt voor de prediking mag nemen. Het doel van alle prediking is dat het evangelie als kracht tot behoud openbaar wordt. Natuurlijk worden door de prediking ook mensen buitengesloten. Maar dat betekent juist, dat je in de preek zegt: Christus is *enige*. Geloof in Hem. Wie niet in Hem gelooft, staat buiten. Zo blijft de prediking een zeer blijde boodschap. De ernst ervan ligt in het exclusieve karakter. Het kan niet zijn, dat we als prediker tweërlei effect nastreven. We willen maar één ding: De gemeente in relatie tot Christus brengen. Dat is preken. Vandaar het uitgangspunt in Zondag 25: De Heilige Geest werkt het geloof in ons hart door de verkondiging van het heilig evangelie.

² Uiteraard bedoel ik daarmee niet, dat voorondersteld mag worden dat in alle hoorden het geloof metterdaad aanwezig is.

BOUWEN AAN NIEUWE GENERATIES'

K. Veling

Gereformeerd onderwijs als functie van **de** gemeenschap

Terecht wordt de laatste tijd veel aandacht gevraagd voor de kwaliteit van het onderwijs. Scholen moeten goed zijn in het uitoefenen van hun taken. Ook van gereformeerde scholen moet kwaliteit worden gevraagd. Dat zij ernst maken met hun christelijke identiteit vormt een belangrijk aspect van die kwaliteit.

Inleiding

Stel, u leest in een gedenkboek de volgende passage: *Er was een tijd dat zij geaccepteerde leden van de samenleving waren. Dat was toen de wateren nog helder waren en de bossen ongerept en eindeloos; toen de wegen vredig waren en stil van nederzetting naar nederzetting liepen en vandaar naar onbetreden gebieden voorbij de horizon; toen de hemel nog slechts vogels en sterren bevatte. Sindsdien zijn zij terug gedreven naar schuilhoeken onder en boven de grond, waar zij zich aan onze waarneming onttrekken, zo zelfs, dat het geloof aan hun bestaan geducht getaand is.*

Uit wat voor gedenkboek zou zo'n citaat genomen kunnen zijn? Uit een gedenkboek van gereformeerden en hun onderwijs? Een gedenkboek uit 2022? Of eerder?

U vindt dat **niet** waarschijnlijk. Inderdaad heeft het citaat niets te maken met gereformeerd onderwijs. Het is een enigszins aangepast citaat uit Rien Poortvliets boek: *Leven en werken van de kabouter*. De verbinding tussen het gereformeerd onderwijs en de cultuur van Rien Poortvliets kabouters is verge-

zoekt. Maar toch kan zo'n cultuur oppervlakkig gezien iets aantrekkelijks hebben. Zouden we eigenlijk wel meer willen dan een rustige plek, uit de wind, om **onze** eigen cultuur te handhaven? Zijn we langzamerhand in Nederland niet zover dat we al lang blij zijn als **we** van de maatschappijen van de overheid ruimte krijgen en rust? Ontheffing **waar** dat nodig is? Een uitzonderingspositie als we het anders niet redden? We blijven **dan** onszelf en kunnen – net als de kabouters – toch stilletjes best zo nu en dan wat goeds doen in de **samenleving**. De ontwikkeling van de samenleving maakt dat we soms inderdaad allang blij zijn met een bescheiden plekje onder de zon. En dan passen ons geen grote woorden en **verre**gaande ambities. Maar toch zijn er **principiële** en doorslaggevende redenen om als gereformeerd onderwijs op de grens van de **eenentwintigste** eeuw in Nederland maar niet toe te geven **aan** het perspectief van de kabouters. Dat perspectief deugt niet. Een kabouterideaal **mag** niet, en het kan ook niet. Toegeven aan de gedachte dat ons christelijk geloof met de daaruit voortvloeiende activiteiten op **onderwijsgebied**

Opvoeding en onderwijs

een soort folkloristische eigenaardigheid is, zou verloochening betekenen van de universele strekking van het geloof. En we zouden in zo'n kaboutermentaliteit ook hopeloos vastlopen.

Weids perspectief

Moderne tijdgenoten mogen ons hardnekkig beschouwen **als** overblijfselen uit een voorbij tijd, als mensen die bij elkaar kruipen om iets **vast** te houden aan een stukje folklore, als het goed is worden christenen beslist niet gemotiveerd door een ideaal van gezellig onder elkaar. Geloof kan isolement **bren**gen, **zeker!** Maar dat is een nood en geen deugd.

Zoals wij hier **vandaag** bijeen zijn ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum **van** het *Gereformeerd Pedagogisch Centrum* zijn wij **voorst**anders van bijzonder onderwijs. **Van** apart onderwijs, horen velen daarin **ogenblikkelijk**. Het is voor ons leerszaam om eens terug te denken **aan** de tijd dat de worsteling over de toekomst **van** christelijk onderwijs in ons land nog moest beginnen. Groen van **Prinsterer** was een groot voorstander **van** christelijk onderwijs. Daarover kan geen twijfel bestaan. Maar hij heeft lang geaarzeld tot hij accepteerde dat christelijk onderwijs bijzondere scholen nodig had, scholen die naast de openbare scholen zouden functioneren. Groen meende dat **een** christelijke openbare school mogelijk was, en dan ook de voorkeur zou verdienen.

Wat bezielde Groen van **Prinsterer**? **Hem** is vaak verweten dat hij de taak van de overheid overschatte, dat hij voorstander was van **een** staatspedagogiek. R. de Boer heeft zo'n twintig jaar geleden in **zijn**

doctoraal-scriptie **Groen van Prinsterer, staatspedagoog?** uitvoerig betoogd dat deze typering niet juist is. Het ging er **Groen** niet om de staat een bevoegdheid toe te **schrijven** om zich te bemoeien **met** de richting van de opvoeding van kinderen. **Maar** is het voor ons volk niet het beste om voor ieder **bereikbare** christelijke scholen te hebben? Bijzondere christelijke scholen **zouden** – omdat ze **extra** geld kosten – **voor** minder draagkrachtige ouders moeilijk toegankelijk kunnen zijn. Een christelijke **staat** zou christelijke scholen in stand kunnen houden. En **waar** het dan nodig is, zou **een** splitsing kunnen worden doorgevoerd, bij voorbeeld voor de Joodse gemeenschap. Groen wilde zo **maar** niet berusten in **aparte** christelijke scholen. De reden daarvoor **was** dat hij niet berusten wilde in een **staat** die **haar** christelijke **karakter** zou **verloochen**. Neutraliteit is **niet** mogelijk. Het zijn beginselen die het leven richting geven. Ook staten functioneren vanuit beginselen. **Dus**, zo concludeerde Groen (in de woorden van De Boer, p. 44): 'Als er inderdaad overeenstemming van beginsel bestaat **tussen** staat en kerk (inclusief **het gezin**) dan is christelijk openbaar onderwijs, gefinancierd door de **staat** immers mogelijk? Dan is een pleidooi voor algeheel bijzonder onderwijs, dat zelfs nog subsidie zou ontvangen van de overheid, **overbodig**'.

Groen koesterde de idee **van een** christelijke staat. Maar al in **zijn** dagen moest geconstateerd worden dat de realiteit anders was. Christelijke scholen moesten – vanwege de grote levensbeschouwelijke verscheidenheid in de samenleving – wel bijzondere scholen zijn. Voor ons is dat heel gewoon. Er zijn **aparte** scholen die willen **werken vanuit het** christelijk geloof en die willen functioneren als christelijke gemeenschappen. Het gereformeerd onderwijs heeft de vrijheid die het Nederlandse **onderwijsbestel** kent, met overtuiging gebruikt

om een instrument te kunnen zijn ter ondersteuning van de opvoeding thuis **en** in het verlengde **van** de verkondiging in de kerk. Verscheidenheid is in onze samenleving erkend. Er wordt gesproken over **een multi-culturele** samenleving. Voor velen in onze samenleving **is** deze verscheidenheid op z'n best te accepteren als **een soort** folkloristische markt. Maar deze zienswijze kan christenen nooit bevredigen. Pluriformiteit is een realiteit, waarop ook christenen zich moeten instellen. **Maar** zij zullen er nooit vrede **mee** kunnen hebben dat de God van hemel en **aarde**, die zij willen dienen, **een** plaatsje krijgt in het pantheon tussen Allah **en** Gaya, tussen Eros **en** Mammon. Geestelijke vrijheid in een samenleving is een groot goed. Christenen zullen daarvoor **moeten** opkomen, hoeveel zorg zij ook hebben over ontkerstening. Maar opkomen voor geestelijke vrijheid moet niet **worden verward met relativisme**. Dat leerde de profeet Jesaja destijds aan Israël. Het was verleidelijk **om mee** te gaan **met** de **algemene gedachte dat** Jahweh een **stamgod was**, mals alle stammen **en volken nu** eenmaal zo hun eigen goden hebben. Jesaja spreekt de woorden **van** God (hoofdstuk 40): Met *wie wilt gij Mij vergelijken, dat Ik hem zou gelijk zijn? zegt de heilige. Heft uw ogen op naar omhoog en ziet: wie heeft dit alles geschapen?* Wie **God** dient, begeeft zich in een ruimte die zo wijd is als de wereld. Dat doet vertrouwen, **maar roept** ook huiver **op**. De HERE is geen **beschermheilige** van **onze groep**. Ook als wij Christus volgen, reikt ons perspectief ver. Jezus noemt ons vrienden, **maar** Hij is **ook** de Christus die Paulus **noemt** (Kol. 1 : 15): *het beed van de onzichtbare God, de eerstgeborene van de ganse schepping*, in wie **alle** dingen geschapen zijn.

De wereld en haar geschiedenis is van de HERE

Een kaboutermentaliteit past chris-

tenen niet. Wij zouden in zo'n mentaliteit ook compleet vastlopen. In **het** boek van **Poortvliet** valt op dat kabouters geen geschiedenis **kennen**. Ze **mogen** dan oud **zijn**, maar in feite is er in de loop van de eeuwen niets wezenlijks gebeurd. Alles gaat zoals het ging. Kinderen worden door ouders in de vertrouwde **vaardigheden** en gewoonten **op** **gevoed**, **zonder** nieuwe vragen of moeilijke uitdagingen. Zo **gaat** het in **onze** werkelijkheid **dus** niet. De christelijke gemeenschap **moet** bouwen aan **nieuwe** generaties. **Daarbij** wordt jonge mensen verteld **en voorgeleefd** wie de HERE God is. En dat **steeds** in de eigen tijd. In de lijn van onze gereformeerde voorvaderen heeft het gereformeerd **onderwijs** zijn **taak** zo opgevat. Misschien hebben wij de omvang van die taak wel **eens** onderschat, maar principieel kozen **we** deze **koers**.

Dat kan ook niet anders. De **geschiedenis** is realiteit. Dat hebben christenen vanouds begrepen. In oude niet-christelijke culturen **werd** de geschiedenis vaak opgevat als een cirkelgang. Het was met **name Augustinus** die – vanuit de bijbel – heeft betoogd dat de geschiedenis een begin heeft, **een** ontwikkeling **en ook** een einde. Zijn invloed op dit punt is in de westerse wereld tot op vandaag **op** te **merken**. **ook waar** deze sterk geseculariseerd is. **Het** is niet mogelijk een enclave in te richten buiten de geschiedenis. **Ook** en misschien wel juist wie **God** willen dienen gaan in de **geschiedenis mee**. Zij verwachten Gods heil in de **terugkeer** van Jezus Christus. Zij hebben besef van de diepte van de zonde **en van** de doorwerking daarvan. En in alle tijden **en omstandigheden weten** zij **dat** zij geen God uit het **verleden** dienen, maar de Heer van de wereld **en ook van haar** geschiedenis. Wij **zeggen** het vaak tegen elkaar Jezus heeft zijn Vader **gevraagd** zijn kinderen te bewaren **voor** de **boze, maar** nadrukkelijk niet dat Hij hen zou wegnemen uit de wereld (Joh. 17 : 15).

In de gereformeerde traditie, tegenover doperse radicalen, is de overtuiging ons vlees en bloed geworden dat we in onze eigen tijd mee verantwoordelijkheid moeten nemen voor de wereld waarin wij leven. Zoals Daniël dat deed aan het **hof** van Nebukadnezar.

Toen de christenen in **Korinte** de claim **van** de afgoden op het alledaagse leven (bijvoorbeeld bij het inkopen doen) al te serieus namen en de neiging hadden zich terug te trekken, herinnerde Paulus hen aan Psalm 24 (1 Kor. 10 : 26): **de aarde en haar volheid is des Heren**.

U zult de gedachtengang van **m'n** betoog tot nu toe herkennen. Zo kan de identiteit van **ons** gereformeerd onderwijs worden getypeerd. Met een open blik op de wereld bouwen aan nieuwe generaties die Christus volgen. Maar – ook dat zult met me eens zijn – dat gaat niet vanzelf.

Gedoogd

Wanneer **we** nu willen stilstaan bij de uitdagingen waarvoor het gereformeerd onderwijs in onze tijd staat, kunnen we het hebben over de wereld om ons heen. Inderdaad zijn de omstandigheden niet in alle opzichten gemakkelijk. Er is een grote mate van vrijheid. Maar in **onze** samenleving **hebben** maar **weinigen** nog een **wezenlijk** inzicht in wat de gereformeerde gemeenschap **beweegt** in haar 'eigen' onderwijs.

We **mogen** 'anders' zijn, zeker. Tolerantie is een **deugd**. Maar zo nu en dan vraagt iemand venijnig of de gemeenschap **eigenlijk** wel zoveel geld moet blijven uittrekken voor sektarische scholen die zich **aan** die samenleving weinig gelegen laten liggen. In de vorige eeuw **werd** het bijzonder, christelijk **onderwijs** wat meewarig bekeken. Weldenkende liberalen meenden dat aan die achtergebleven groep **eigenlijk** een dienst **zou** worden **k-**wezen als hun kinderen **gedwongen** zouden worden naar de algemene, openbare school te **gaan**. In

onze tijd is er soms ook nog meewarigheid te bespeuren. Maar in het algemeen bestaat de gereformeerde gemeenschap uit redelijk **welgestelde** mensen. En ze hebben hun scholen redelijk op orde. Ja, in zekere **zin** kun je deze scholen witte elite-scholen noemen. Allochtonen-problematiek kennen ze niet, en in **achterstandswijken** hebben ze nauwelijks een functie.

Dit laatste steekt ons. We kunnen natuurlijk uitleggen hoe **ons** toelatingsbeleid in elkaar zit. Er is geen sprake van dat gereformeerde scholen selecteren op etniciteit of maatschappelijke achtergrond. **Maar** feitelijk is **het** wel zo – tot ons verdriet overigens – dat de gemeenschap die met overtuiging kiest voor gereformeerd onderwijs **weinig** vertegenwoordigers van etnische minderheden telt. En onze **gemeenschap** heeft weinig verbinding met groepen aan wie de welvaart grotendeels **voorbijgaat**. Deze constatering kan natuurlijk niet leiden tot het prijsgeven van de gereformeerde identiteit van de gereformeerde scholen. Maar de maatschappelijke situatie van **vandaag** mag ons niet **onverschillig zijn**. In het gereformeerd voortgezet onderwijs wordt in het komende jaar **speciaal** aandacht gegeven aan de **culturele en** etnische verscheidenheid in ons land. Dat is goed. Want als de gereformeerde identiteit van onze scholen inhoudt dat **we** onze kinderen willen leren verantwoordelijkheid te dragen in de wereld waarin **God ons** een plaats geeft, dan **mag** het lot van marginale groepen in onze samenleving ons niet onverschillig laten.

Gereformeerd is zo breed als het leven

De ontwikkeling **van** het gereformeerd **onderwijs** wordt **van** buitenaf uitgedaagd. Maar ook in eigen huis zijn uitdagingen te over te vinden.

De laatste tijd wordt nogal **eens** gezegd dat gereformeerde scholen zich bewust moeten zijn van Run

opdracht op kwaliteit te leveren. Dat is ongetwijfeld **waar**. Ik kom daar straks **nog** even op terug. Hier wil ik eerst even **stilstaan** bij de suggestie die soms wordt gehoord dat gereformeerde scholen geneigd zijn de **kwaliteitsvraag** te **verwaarlozen**, omdat ze er teveel op vertrouwen **dat** hun eigen identiteit voldoende aantrekkingskracht heeft en houdt, zodat de leerlingen toch wel komen. Misschien is daar ook **wel** iets van waar. Gemakzucht is een bedreiging.

Maar wat in deze diagnose niet deugt, is dat de indruk wordt gewekt dat we het te druk hebben met de identiteit om genoeg aan de kwaliteit te doen. **Maar** als **we** soms gemakzuchtig waren of zijn, dan moeten we daarbij evengoed denken aan de ontwikkeling van de identiteit, van het gereformeerde karakter van onze scholen. Want de taak om gereformeerd onderwijs te geven, om te bouwen aan **nieuwe** generaties christenen die hun verantwoordelijkheid in de samenleving verstaan, is zo breed als het leven zelf.

In de tijd van de **opbouw** van het gereformeerd onderwijs is het eigen van onze scholen natuurlijk **in** verband gezien met de afstand die groeide tussen de **vrijgemaakt-gereformeerden** en de **synodaal-gereformeerde kerken**. In de motieven tot stichting **van** gereformeerde scholen ging het om het zicht op de **kerk**. **Hoe** moet in de school de recente kerkgeschiedenis worden verteld?

Hoezeer de vragen op dit vlak ook **van** belang waren, de gereformeerde vorming van jongeren was en is natuurlijk veel breder. Maar de gesprekken **over** de keuze voor gereformeerd onderwijs, niet zelden in een situatie waarin de concurrentie werd aangegaan met goed bekend staande christelijke scholen, spitsten zich vaak op de kerk. En hoewel we dat niet wilden, heeft ons misschien **wel** eens het gevoel **bekropen** dat **we** klaar waren wanneer op dit punt overeenstemming bestond. De keuze **voor** de gerefor-

meerde **school** heeft voor veel ouders een tijdlang vooral te **maken** gehad met het besef dat zij genoodzaakt waren kerkelijk een eigen weg te gaan.

Maar **gereformeerde vorming** van nieuwe generaties is breed. De triangel, de nauwe verbinding tussen school, huis en kerk, is geen eindpunt, maar een start. De gereformeerde gemeenschap kenmerkt zich – als het **goed** is – niet **slechts** door een specifieke **kerkelijke** positie, maar door christelijk elan op alle **fronten**. En dus moet niet worden **gezegd** dat aandacht van de identiteit **wat** meer zou **moeten** worden **verschoven** naar de kwaliteit. De kwaliteit van een gereformeerde school **heeft** alles met haar identiteit te maken.

...dat zult gij tot uw zoon zeggen...

Het gereformeerd onderwijs is een functie van de **gemeenschap**. **Mensen** met een gereformeerde overtuiging bouwen **aan** nieuwe generaties die vanuit de overtuiging verder kunnen. Dus is de **kracht** van het **gereformeerd** onderwijs nauw gebonden aan de kracht van die **gereformeerde** gemeenschap. Daarbij is het onderwijs overigens niet alleen volgend, zij heeft **ook** stellig een belangrijke eigen inbreng in de ontwikkeling van het gereformeerde leven.

Oorspronkelijk werden de gereformeerde scholen vrijwel uitsluitend bevolkt door kinderen uit **vrijgemaakt-gereformeerde** kring. In de loop van de tijd is dat veranderd. Met **name** uit Nederlands Gereformeerde, Christelijk Gereformeerde en Hervormd-gereformeerdekring zijn heel **wat** leerlingen toegelaten. We ontdekken dat er ook buiten de vrijgemaakt Gereformeerde **gemeenschap gereformeerd** denkende mensen zijn, mensen die de gereformeerde confessie liefhebben. Persoonlijk denk ik dat we deze broeders en zusters volop zouden **kunnen** betrekken bij de ontwikkeling van de **gereformeerde** scholen, zon-

der de restricties die op dit moment **daaraan** doorgaans worden gesteld. Een **gereformeerde school kan een gereformeerde school** zijn en zich als **gereformeerde school** verder ontwikkelen, ook als de achterban niet slechts **bestaat** uit **vrijgemaakten**. De gereformeerde gemeenschap in Nederland is breder dan de Gereformeerde **Kerken** (vrijgemaakt). **Over de consequenties van** deze opvatting moet natuurlijk verder worden **gesproken**, **maar** we kunnen mijns inziens de **vraag** niet ontwijken welke consequenties de herkenning van gereformeerde **belijders** over de **grenzen** van **kerken** heen **voor** het gereformeerd onderwijs heeft.

De **school heeft een** pedagogische taak. Deze taak brengen we graag in **verband** met de opdracht die de ouders in **Israël** bij de intocht in **Kanaän** kregen ten opzichte van hun kinderen (Deut. 6). *Wanneer later uw zoon vraagt: Wat zijn dat voor getuigenissen, inzettingen en verordeningen, die de HERE, onze God, u opgelegd heeft? dan zult gij tot uw zoon zeggen: Wij waren dienstknechten van Farao in Egypte, maar de HERE heeft ons met een sterke hand uit Egypte geleid.* Het gaat **ook** in onze tijd om het **bouwen** aan **nieuwe generaties mensen** die leven en werken in het perspectief van **Gods verlossing**. En daarbij kan de gereformeerde school een prachtig **instrument** zijn, omdat deze tegelijkertijd een werkgemeenschap vormt. In het leven gaat het om het eren van **God en** om de levenskunst om blij van zijn **schepingsgaven** te genieten. Het **gaat** om het diepe **besef** dat mensen van genade **mogen** leven, als ouderen en jongeren samen in een **verbond** dat in de **trouw** van de **HERE** vast is. Het **gaat** erom dat christenen hun verantwoordelijkheid accepteren in de **wereld** waarin **God hen** plaatst, over hun verantwoordelijkheid jegens anderen ook met **name**. Daarbij hoort in onze samenleving ook dat de gereformeerde school jonge **mensen** helpt te leven in een

wereld die **verregaand** van God **vreemd** is. Of **we nu** jong zijn of oud, niemand ontkomt aan de **confrontatie** met in de samenleving breed **geaccepteerde** goddeloosheid. Die confrontatie vraagt **begeleiding**, thuis, **maar** ook op de gereformeerde scholen.

Kwaliteit ontwikkelen

Zoals ik al eerder zei, moet de kwaliteit van het onderwijs niet te **beperkt** worden opgevat. In de huidige discussies lijkt dat **soms** te **gebeuren**. Kwaliteit wordt **instrumenteel** omschreven in termen van **leereffecten**. Dat is niet onjuist, **maar** wel te beperkt. Bouwen **aan** nieuwe generaties houdt **ook** in dat leerlingen een levenshouding ontwikkelen, **een** besef van waarden en van zin.

Kwaliteit staat dus in ieder geval niet tegenover identiteit. Als kwaliteit is: **goed zijn** in **waar je voor** bent, dan maakt het **serieus** nemen van het **gereformeerde** karakter van de scholen integraal deel uit van de kwaliteit ervan. Er is dus **geen enkele** reden om te denken dat we het met de identiteit van **onze** scholen een beetje kalmer **aan** zouden **kunnen** doen, om **meer** tijd **over** te houden **voor** goed onderwijs. Kwaliteit en identiteit horen bij elkaar. Als **we** het zo stellen, voorkomen **we** ook dat onderwijsinstellingen op bepaalde punten zouden **gaan** sjoe-melen met kwaliteiten dan aan **ouders** vragen dat **als** het ware **weg** te strepen tegen **principeel-gereformeerde** kenmerken. We accepteren ook geen rotte tomaten van de **groentehandelaar** omdat hij een broeder is.

Bij navraag wordt duidelijk **waarom** mensen hun kinderen naar een gereformeerde **school** sturen. Ze **hechten** waarde aan goed vakonderwijs, **maar** vooral ook aan aandacht **voor** hun kinderen, aan een open houding tegenover thuis, aan een culturele uitstraling en een uitdagend curriculum. En daarbij is en blijft centraal **staan** de grote **waarde** van een school die werkt in het

verlengde van de opvoeding thuis en ook in aansluiting bij wat in de kerk wordt geleerd. Kortom, het is en blijft de eigenheid van de christelijke school die ouders trekt. Het GPC heeft als schoolbegeleidingsdienst, als ondersteuningsinstelling een belangrijke bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van het gereformeerd onderwijs. En die taak blijft het houden. De sleutel voor succes is daarbij dat het GPC dicht bij de scholen functioneert. Dat betekent aansluiten bij de ambities van de scholen, en eventueel scholen prikkelen om hun ambities wat hoger te stellen. De ondersteuning van het gereformeerd voortgezet onderwijs is in samenwerking met het GPC ook op deze leest geschoeid. Het GPC levert de infrastructuur voor een coördinatiecentrum. Vertegenwoordigers van de scholen geven inhoudelijk sturing. Het GPC heeft als taak de scholen te helpen hun kwaliteit te verhogen. Maar – zoals gezegd – kwaliteit moet breed worden opgevat. Het vermogen van een gereformeerde school om een bijdrage te leveren aan de vorming van nieuwe generaties gereformeerde christenen maakt integraal deel uit van haar kwaliteit. Het GPC kan ook bij het versterken van dit aspect van de kwaliteit diensten bewijzen. Dat kan het GPC bij uitstek omdat het een geestverwante instelling is. Omgekeerd ligt hier een belangrijk argument voor de handhaving van schoolbegeleiding en schoolondersteuning op gereformeerde grondslag.

Vertrouwen

In Rien Poortvliets kabouterland heeft ook zo iets als religie een plaats. En blijkbaar is dat geruststellend. *Als de zon opgaat leest de man en vader een hoofdstuk voor uit het geheime boek, waarnaar allen eerbiedig luisteren. Daarna worden de deuren vergrendeld... Alles is veilig. Buiten kan kwaad-aardig volk op de been zijn, stormen, onweer, regen, roofwild.*

Maar toch. *Er kan waarachtig niets gebeuren.*

Zo'n wereldvreemd en romantisch beeld van onaantastbaarheid past niet bij christenen. Er gebeurt veel in onze scholen. Ziekte en dood blijven niet buiten de school. Mensen falen, soms ten koste van leerlingen. De omstandigheden zijn niet vanzelfsprekend gunstig. Kan er niets gebeuren?

Maar God belooft wel kracht. En leiding door zijn Geest. God wil zelf geloof en vertrouwen wekken, dat wil zeggen de moed om vol te houden en verder te kijken dan wat direct voor ogen is. Het geloof doet verder zien. Noach verdroeg de spot van zijn tijdgenoten toen hij schijnbaar zonder reden een boot ging bouwen. Hij geloofde God die hem dat opdroeg. Abraham bleef geloven dat hij kinderen zou krijgen, hoewel de twijfel hem niet

met rust liet. Gods verbondsbelofte was betrouwbaar. Elia gaf bijkans alle moed op toen zelfs de indrukwekkende overwinning van de HERE op de Baäls op de Karmel de macht van het heidendom blijkbaar niet had kunnen breken. Maar hij liet zich bemoedigen door Gods openbaring.

Geve God ook ons geloof en vertrouwen, zodat wij moed vatten uit wat Jezus zijn leerlingen van alle tijden zei (Matt. 28 : 18, 20): *Mij is gegeven alle macht in de hemel en op de aarde. En zie, Ik ben met u al de dagen tot aan de voleinding van de wereld.* God laat niet varen wat Hij begon. Inderdaad, er kan waarachtig niets gebeuren.

¹ Dit is de tekst van een toespraak, gehouden tijdens het jubileum-symposium van het Gereformeerd Pedagogisch Centrum op 17 september 1997.

Sola gratia

Hervormingsdag

Om uw genade, Heer, heb ik gebeden,
maar o dit kort gemoed dat zich liefst wreekt –
en om de liefde van uw hart gesmeekt,
maar o dat heilig moeten, onbesneden –
en om de krachten van uw rijk gestreden,
maar bar verdeeld, een man die zich weersprekt:
die bidt en blosvrij bij zichzelf te rade
gaat, borrelpraat en lofprijst met één tong.
Toen ik me stom te goed deed aan het kwade,
zocht U mijn hart? Toen ik mijn handen wrong?
Ja, toen ik bad was U het die me drong:
uw oordeelskracht, uw liefde, uw genade.

Willem L. Meijer

DE ICRC IN SEOUL – OKTOBER 1997

Karlo Janssen

K kerk wereldwijd

Een Zuid-Afrikaanse zendeling, een Indonesische dominee, en een Mexicaanse professor praten met elkaar in het Engels in de gang van een slijke kerk in Seoul, de hoofdstad van Zuid Korea. En ze hebben het over de moeilijkheden die zij ervaren in hun eigen land. Hoe komen die mensen daar zo bij elkaar aan de praat?

Om de vier jaren vergaderen gereformeerde en presbyteriaanse kerken uit heel de wereld om elkaar steun te geven en om van elkaar te leren. De laatste vergadering was in Zwolle, in september van 1993. Daar werd de uitnodiging van de Presbyterian Church (Kosin) van Korea aangenomen om in 1997 in Zuid-Korea te vergaderen. Dat is dus nu. Twee en dertig kerken en kerkverbanden zijn hier op de ICRC in Seoul van 14 tot 24 oktober vertegenwoordigd. Mensen uit bijna alle werelddelen.

Een internationale vergadering

Wat is dat eigenlijk, ICRC? De International Conference of Reformed Churches (Internationale Conferentie van Gereformeerde Kerken) is een vergadering van gereformeerde en presbyteriaanse kerken. Als doel lezen we in haar constitutie:

- 1) de eenheid in geloof die de leden-kerken in Christus hebben tot uitdrukking te brengen en te bevorderen;
- 2) de nauwste kerkelijke gemeenschap tussen de leden-kerken aan

te moedigen;

3) samenwerking aan te moedigen tussen de leden-kerken in de vervulling van de zendings- en andere opdrachten;

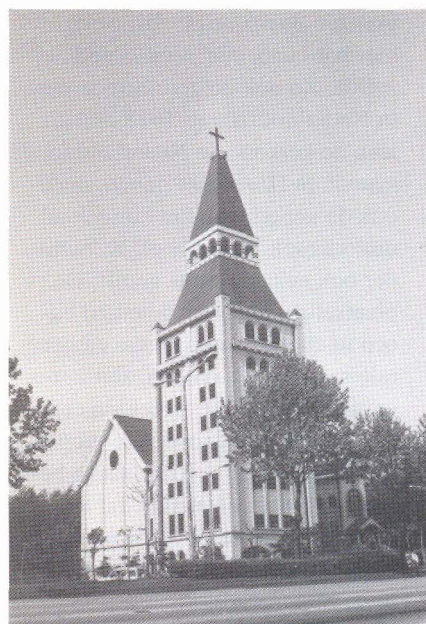
4) de gemeenschappelijke problemen en onderwerpen te bestuderen waarmee de leden-kerken worden geconfronteerd en te streven naar het doen van aanbevelingen in deze aangelegenheden;

5) een Gereformeerd getuigenis aan de wereld te doen uitgaan. Vijftien jaar geleden werd een voorbereidende vergadering in Groningen gehouden. Daarna, beginnende met de vergadering in 1985,

werd om de vier jaar vergaderd: in Edinburgh (Schotland, 1985), Langley (Canada, 1989), Zwolle (1993) en nu in Seoul (Zuid-Korea).

Leden van de ICRC

Er is nogal veel verschil tussen de leden van de ICRC. We komen

Seomon Church Seoul Korea

oude kerkverbanden tegen (bijv. de Free Church of Scotland) en zeer jonge kerkverbanden (de United Reformed Churches of North America, die nog maar 2 jaar bestaan). Ook kerkverbanden van verschillende achtergrond: voord presbyterianen en gereformeerden, maar ook een kerkverband dat de twee stelsels vermengt, de Reformed Churches of New Zealand. Sommige kerken hebben hun wortels rechtstreeks in de Reformatie van de 16e eeuw, anderen zijn pas via zending in de vorige of in deze eeuw ontstaan.

Er zijn kerkverbanden vertegenwoordigd uit de ingewikkelde westerse wereld **zowel** als kerkverbanden uit de zich ontwikkelende derde wereld.

Vele **ras**sen, vele talen, zoals de **praeses**, de Koreaanse Prof. Dr. S.G. Hur, het uitdrukte in zijn openingswoord. Toch hebben ze iets gemeen: ze belijden dat ze één geloof hebben.

Het is in de geest van Luther, zoals ds. Van Rongen in zijn openingswoord in Groningen 1982 **zei**, dat de afgevaardigden vergaderd zijn. Luther verlangde naar de eenheid niet alleen **van de kerken** binnen een politieke regio, maar een eenheid in leer en leven die landelijke grenzen overschrijdt. Hij werkte hier hard aan, en Calvijn deed hetzelfde. Zo ook de gereformeerden in Nederland, die in 1618 niet alleen de kerken **van Nederland** tot de synode in Dordrecht riepen, **maar** ook de kerken van het buitenland uitnodigden. En zo heeft K. Schilder ook eens de wens geuit: 'De plaatselijke kerken komen zo bijeen in classes, particuliere en **generale** synodes, en daarna, zodra mogelijk over de hele wereld in een oecumenische synode. We mogen niet rusten **voor** ook dit laatste bereikt is. Het **is** onze taak dat te erkennen, daarnaar te zoeken en daarvoor te ijveren.' (*Cursus bij* Kaarslicht, blzz. 79-80).

Zover is de **ICRC** nog niet. Ze is geen synode, slechts een conferentie. We lezen in Art. 5 van haar constitutie: 'De besluiten van de Conferentie zullen aanbevelend zijn van karakter'. **Dus** niet bindend. De **ICRC** is geen oecumenische synode, **maar** een adviesgevend orgaan. Het is een conferentie, een vergadering **waar** mensen, of in dit geval, kerken en kerkverbanden, elkaar ontmoeten en samen discussiëren.

Een ICRC vergadering

Wat gebeurt er op zo'n conferentie? Verschillende dingen. Zoals normaal is voor allerlei organisa-

ties zijn er de procedurele zaken van financiën, vergaderen, het formeren van commissies, enz. Voor de **ICRC** is vooral het toelaten van nieuwe leden belangrijk. Kerken of kerkverbanden die het lidmaatschap aanvragen stellen zichzelf voor, **met speciale** aandacht voor de geschiedenis van de **kerk(en)**, hun huidige statistiek, en hun zendingswerk. Op aanbeveling van minstens **twee** leden-kerken, en met de toestemming van twee-der-

aangaande wijziging van de Constitutie en de huishoudelijke regeling **voor het toelaten** van nieuwe leden. Een tweede behandelt het coördineren van de **zendingsactiviteiten** van de **ICRC**-leden, vooral het informeren van elkaar over het zendingswerk. Een derde rapport bekijkt de uitvoerbaarheid van regionale conferenties, **d.w.z. ontmoetingen** op kleine schaal: van kerken in **een** of twee werelddelen. Leden-kerken mogen ook voorstel-

Ds. Songbok Park

de van de huidige leden worden zulke kerken of kerkverbanden toegelaten als leden.

Tussen de **vierjaarlijkse** vergaderingen **van de ICRC** zijn er commissies aan het werk om bepaalde zaken te bestuderen en om aan de volgende **ICRC** te rapporteren. Het heeft wel **wat** van onze **synodale deputaatschappen**. Gedurende de conferentie worden deze rapporten in commissies besproken (komt **ons** ook **wel** bekend voor) en **daarna** wordt een voorstel aan de volle vergadering voorgelegd. **Waarna** de conferentie een besluit neemt. Meestal hebben deze rapporten met procedurele en structurele zaken van de **ICRC** te maken.

De huidige **ICRC** heeft drie rapporten op haar tafel liggen. Een eerste

len op de tafel van de **ICRC** brengen. De huidige **ICRC** heeft er drie. Twee komen van de Vrijgemaakte Gereformeerde Kerken (GKV), een eerste over het coördineren van de verschillende werkzaamheden van de leden-kerken (zoals opleiding tot de Dienst van het Woord, zending, evangelisatie, dogmatiek en ethiek) en een tweede aangaande het coördineren van zendingswerk tussen de leden-kerken. Een derde voorstel komt van de Orthodox Presbyterian Church (N.Am.) aangaande kerkelijke eenheid.

Een groot gedeelte van de vergadering wordt **besteed** aan toespraken. De sprekers worden meestal aangegeven door de laatste **ICRC**, soms ook **door** het Interim **Committee**

(het moderamen). De toespraken behandelen onderwerpen die van belang zijn voor de leden-kerken. U zou kunnen denken dat zulke toespraken alleen maar voor nut zijn voor de afgevaardigden. Toch niet. Want na de **ICRC** worden de toespraken uitgegeven in een boek *Proceedings of the ICRC*. The Proceedings van 1989 and 1993 zijn nog steeds verkrijgbaar bij de uitgever Inheritance Publications in Neerlandia, Canada. Als alles goed verloopt zullen de Proceedings van 1997 eind dit jaar of begin volgend jaar ook verkrijgbaar zijn.

Toespraken

Op de ICRC-1997 in Seoul **zijn** er vijf toespraken die door de afgevaardigden behandeld zullen worden. Dat zijn de volgende: 'The ministry of the Word among Asian Religious People (Hindus, **Buddhists**, Jains, and **Zoroastrians**)' ('De dienst **van** het Woord onder de **godsdienstige** mensen van Azië') door ds. D. John van de Free Church of **Central India**; 'Challenges of the Charismatic Movement to the Reformed Tradition' ('Uitdagingen van de Charismatische Beweging voor de gereformeerde traditie') door dr. R.B. **Gaffin jr.** van de Orthodox Presbyterian Church (U.S.A.); 'Biblical Principles for the relations between church and state' ('Bijbelse beginselen voor de relaties tussen kerk en staat') door dr. R.C. Beckett van de **Evangelical** Presbyterian Church of Ireland; 'The Principles of Reformed Missions' ('Beginnelsen **van** gereformeerde zending') door ds. M.T. **Bube** (O.P.C.) 'Women in office: especially about deaconesses' ('De vrouw in het ambt: vooral over **diaconessen**') door dr. S.G. Hur van de Presbyterian Church (Kosin) of Korea. De ICRC is vooral van dienst op het terrein van de zending. Men heeft **al** ondervonden dat verscheidene kerkverbanden hetzelfde terrein bewerken **en** dat de leden-kerken vast wel van elkaar kunnen le-

ren. Zodoende geeft de **Zendings-**Commissie van de **ICRC** twee keer per jaar een zendingsblad uit. Er gebeurt nog meer tussen twee ICRC's in. Het moderamen vormt een interim-comité dat toezicht houdt op het werk van de 'corresponding secretary'. De corresponding secretary is een **vaste** functionaris van de **ICRC**. Hij zorgt er voor dat **alle** **nodige** maatregelen voor de vergaderingen genomen worden, en zorgt voor de verspreiding van het materiaal voor de vergaderingen. Hij functioneert ook als 'adres' voor de ICRC. Er is verder een **vaste** penningmeester. De ICRC moet ook met de tijd mee. Zodoende heeft de conferentie een eigen **web-site** waarop u alles kunt lezen (in het Engels) over de leden-kerken, de regels en ander nieuws. Er is een voorstel om ook het coördineren **van** het zendingswerk via een web-site te doen.

G.K.V. en de ICRC

De ICRC begon in 1982 met een voorstel van onze Australische zusterkerken om een wereldwijde synode te organiseren. Nederland meende dat dat niet zou lukken. Toch vond **men** het idee nog niet zo gek. De Wereldraad van Kerken bestond al vele jaren. Er waren ook vele kerken die bewust besloten hadden om van de **WvK** of de Gereformeerde Oecumenische Synode geen lid te worden. Maar moest het dan bij niets blijven? Ds. Van Rongen zei in het openingswoord voor de eerste vergadering: 'We mogen niet volstaan met een negatieve afwijzing van organisaties als de Wereldraad van Kerken, de International Council of **Christian Churches**, de Gereformeerde Oecumenische Synode, en dergelijke. Maar dienen te bedenken dat naar de Schrift het samenvoegen van broeders nuttig is voor **Christus'** kerk.' Zo werd in 1982 in Groningen een voorbereidende vergadering gehouden. Onder leiding van vooral de G.K.V. in Nederland en de Free Church of Scotland

werd de structuur van de Conferentie vastgesteld. Er **werd** toen veel gediscussieerd. Kunnen **we** de Westminster **Confessie** wel aanvaarden? Is er echt 'eenheid **van** geloof'? Hete hangijzers **die** nog steeds gevolgen **hebben** voor de ICRC.

Waren de Free Reformed Churches of **Australia** degenen die met het idee naar voren kwamen en die als eerste op een synode (Kelmescott 1983) besloten om lid van de **ICRC** te worden, op hun laatste synode (Kelmescott 1996) werd met een meerderheid **van** slechts één stem besloten om zich te onttrekken aan de **ICRC** om zo de rust binnen het kerkverband te trachten te herstellen.

De huidige vergadering is de eerste waarin noch in het moderamen noch onder de sprekers een lid van de G.K.V. te vinden is.

Afgevaardigd naar de ICRC **zijn** vanuit Nederland ds. H. van Veen en ds. C.J. Haak. Ds. **A.** de Jager is uitgenodigd door de **ICRC** om als adviseur de vergadering bij te wonen vanwege zijn voorzitterschap van de **ECRC** van Zwolle, 1993.

In een volgend artikel méér over de ICRC-conferentie in Seoul.

Karlo Janssen is afgestudeerd aan het Theol. College van de Canadian Reformed Churches in Hamilton en doet thans een aanvullende studie in Kampen. Tijdens de ICRC in Seoul verzorgde hij de secretariële ondersteuning.

ICRC op het Web

Het adres van de **ICRC** is:
<http://ourworld.compuserve.com/homepages/rcjanssen/icrc.htm>

Televisieuitzending

Op zondag 2 november zal D.V. ds. **Songbok Park** voorgaan in een eredienst die op de televisie wordt uitgezonden. Aanvang: 11.00 uur.

ELIA ZIET

Elia ziet
met veel verdriet
het kwaad van koning Achab,
die God negeert
en Baäl eert,
zodat Gods volk hem nagaat.

Elia bidt,
zijn woord is dit:
er komt geen dauw of regen.
Tot ik het zeg
blijft regen weg,
mijn tong houdt wolken tegen.

Elia zit
bij de beek Krith,
daar voeden hem de raven
in tijd van nood
met vlees en brood
bij ochtend en bij avond.

Elia gaat
naar Sarefath,
een weduwe mag weten:
een handvol meel
blijft ~~evenveel~~,
profeten krijgen eten.

Elia spot,
een zonnegod
staat zonder vuur te schande.
Dan werpt de Heer
zijn vlammen neer,
zelfs water laat Hij branden.

w.v.

E - li - a ziet

met veel verdriet

het kwaad van koning Achab

die God negeert

en Ba - ä l eert

zo - dat Gods volk hem na - gaat.

Elia zwoegt,
het is genoeg,
Heer, laat mij nu maar sterven.
Maar God zegt: ga,
zelf Elisa,
hij zal jouw mantel erven.

Elia's woord
wordt nog gehoord,
zijn naam gaat door de wereld,
van uur tot uur
een loeiend vuur:
mijn God is God de Here.

tekst: Ria Borkent
muziek: Willem Vogel
Kinderlied n.a.v. 1 Kon. 16 : 29-34, 1 Kon. 17 e.v.,
Jak. 5 : 17.

W
13-8-97

M

meegelezen

Samenleving of gemeenteopbouw?

Deze vragen kwamen ook aan de orde toen dr. **Karel Blei** afscheid nam als secretaris-generaal van de Nederlandse Hervormde Kerk, kort voor de zomervakantie. Vroeger ging het de Hervormde Kerk sterk om het 'apostolaat'. Vandaag is dat ideaal verbleekt en richt men zich op interne opbouw. Blei wil wel weer terug naar een 'nuchter apostolaat', zo meldde het *Centraal Weekblad* van 20 juni jl.:

Het is vandaag de dag onduidelijk wat de Nederlandse Hervormde Kerk **mei** haar verschillende vleugels tot een kerk maakt. Of *de NHK een geestelijke eenheid is, is op zijn minst twijfelachtig.*

Dat *zei* dr. K. Blei zaterdag bij zijn afscheid als secretaris-generaal van de **NHK**. In de jaren vijftig hield het idee dat de kerk geroepen **was** om haar stem in de samenleving te verheffen, de hervormden volgens Blei bijeen. Van dat 'apostolaat' is nu weinig meer terug te vinden, constateerde hij met spijt. In de kerkorde van 1951 kon de NHK nog zeggen dat de kerk het als haar taak zag te *'strijden voor het reformatorisch karakter van kerk en Staat'*. 'Het **was** dit denken dat het mogelijk maakte de NHK als geestelijke eenheid te zien', aldus Blei.

In de huidige ontkerkelijkte en veelvormige samenleving weten de hervormden volgens hem echter geen raad meer met hun rol in de maatschappij. Ze richten liever hun energie op het functioneren van de plaatselijke gemeenten. Ook voor discussies over het hervormde belijden zijn ze nauwelijks nog te porren. 'Een symptoom van de tijd-

geest', aldus Blei. 'Het algemene klimaat van tolerantie, van vragen, zoeken en tasten, schijnt ons goed te bevalen.'

De scheidende topman van de NHK pleitte voor een 'nuchter apostolaat' dat bij deze tijd past. De kerk moet als minderheid volgens hem niet te snel de profetenmantel omhangen maar wel op een bescheiden wijze *aan* het *maat-schappelijk* debat *deelnemen*. 'Apostolaat is: *met de cultuur waarin wij leven in dialoog gaan, kritisch en positief erbij aansluitend, erop voortbouwend*', aldus Blei.

Gelovige gemeente: werfkracht

In reactie hierop schreef **A. Noordergraaf** in het nummer van 29 augustus jl. van het *Centraal Weekblad*, dat gemeenteopbouw en apostolaat niet tegenover elkaar staan, **maar** bij elkaar horen:

Gemeenteopbouw

Heeft Blei gelijk? Het valt niet te ontkennen dat gemeenteopbouw in de zin van planmatig en doelgericht werken aan de gemeente vandaag de dag hoog in het vaandel staat. Strategie, beleid, doelen en werkvormen, het ontdekken van de gaven... het zijn de trefwoorden die je in vele publicaties tegenkomt. Managementscursussen, bezinning **op** conflicthantering, cursussen **beleidsvorming** hebben niet te klagen over belangstelling. Die aandacht heeft ongetwijfeld te maken met de diagnose dat het niet goed gaat met de kerk. Het **functie**-verlies in de samenleving, vermindering van de ledenaantallen, teruglopend kerkbezoek, inkrimping van

het aantal predikantsplaatsen, **maar** ook de twijfels aan het overgeleverde geloofsgoed, de geloofscrises roepen de vraag op: hoe kunnen **we** zo bezig zijn dat mensen weer met vreugde **en** enthousiasme hun plek in de gemeente innemen?

Risico

Daar zit **in** die aandacht voor het functioneren van de gemeente ook een risico. Het **is** niet toevallig, **dat** toen gemeenteopbouw als werksort en als vak in theologische opleidingen opkwam er van **meetaf** aan de kritische vraag werd gesteld of al die aandacht voor de opbouw van de geloofsgemeenschap niet zou leiden tot kerkelijke **introvertie**, een vlucht **in** de beslotenheid van de eigen groep of kring, kortom tot '**ecclesiocentrisme**', een sprekende term voor een kerk die alleen nog maar is gefixeerd **op** zichzelf en de wereld en haar noden niet meer in het vizier heeft. Zulke kritische vragen zijn en blijven nodig **als** stoorzender en als signaal dat een **gezonde gemeente een gezonden** gemeente is. Want onder de druk van de vraag: hoe kunnen **we** in onze tijd overleven?, kan dat besef snel verloren gaan. Temeer als je ontdekt, **dat** de **wereld** nauwelijks een boodschap heeft **aan** de **samenlevingsactiviteiten** van de kerk. Ook de kerkelijke situatie kan de binnenkerkelijke gerichtheid versterken. Wat een tijd en energie wordt **niet** opgeëist door de organisatie van het **samen** op Weg-proces met alle spanningen en conflicten **van** dien. Velen zijn daar zozeer mee bezig dat ze er hun handen vol aan hebben en aan missionair bezig-zijn nauwelijks toekomen.

De verschuiving die Blei signaleert

is dus op zich herkenbaar.

Geen tegenstelling

Maar er is ook een andere kant. De tegenstelling die Blei maakt tussen apostolaat en gemeenteopbouw, is mijns inziens ten enenmale onjuist. Ze rukt uiteen wat naar bijbels bestek bij elkaar hoort: de 'Sammlung', het bijeenvergaderen, en de 'Sendung', de uitzending, zoals Duitse theologen zo graag zeggen. Anders gezegd: in het lichaam van de gemeente horen *inademen en uitademen* bij elkaar. Dat is meer dan een praktische constatering, maar ligt diep verankerd in het bijbels getuigenis.

In Marcus 3: 14 vertelt de evangelist hoe Jezus de twaalf apostelen roept en uitzendt: 'En Hij stelde er twaalf aan, opdat zij met Hem zouden zijn en opdat Hij hen zou uitzenden om te prediken en om macht te hebben boze geesten uit te drijven'. In de twaalfvrouwen mogen we de grondvorm van de gemeente zien, het lichaam van de Messias. Zij is een gezonde gemeente, voor wie het missionaire wezenlijk is, maar het uitgezonden-worden is verbonden met het 'met Jezus zijn', de gemeenschap met Hem. *Vanuit de omgang met Christus krijgen we oog voor de dienst in deze wereld.* Verzuimen we de omgang met Hem te zoeken en te beoefenen in de samenkomsten rondom Woord en sacrament, in gebed en lofzang, dan verzandt ons apostolair bezig-zijn in een bloedeloos activisme. Het krijgt iets vermoeiend en vroeg of laat kan de reactie dan niet uitblijven. Een overspannen apostolaatstheologie

doet te kort aan het eigene van de kerk als geloofsgemeenschap, als de plek waar de Heer met de Zijnen is. (...)

Twee handen

Gemeenteopbouw en apostolaat horen bijeen als zijde en keerzijde. Juist omdat de gemeente er is voor God, is ze er ook voor Gods wereld. Ook in een minderheidspositie. Bij het lezen van de stellingen van Blei en de discussiebijdragen werd ik herinnerd aan een woord van de vroegere hoogleraar liturgiek, prof. dr. G.N. Lammens: 'De kerk wordt in de Bijbel een lichaam genoemd en ook dit lichaam heeft twee handen. De ene hand van de kerk ligt in de hand van God, de andere strekt zich uit naar de wereld. De ene hand is de verbinding met de hemel, waarlangs de gemeente de Geest van Jezus Christus ontvangt, de andere is de verbinding met de wereld, waardoor zij de innerlijke barmhartigheid Gods mag doorgeven'. Worden die trefzeker aangegeven waar het ook vandaag op aan komt.

Wintertijd Ontdek het geheim van de Ronald-trilogie
van Ali C. Drost-Brouwer
Van f 36,95 voor maar f 17,50
Ook verkrijgbaar bij de boekhandel
Oosterbaan & Le Cointre B.V.
Postbus 25, 4460 AA Goes, Telefoon 0113-215591

De Beheerders van de Stichting **Grijdanus-Kruithof Fonds** maken bekend, dat voor studerende aan de Theologische Universiteit, Broederweg 15 te Kampen, de mogelijkheid bestaat uit genoemd fonds een beperkte toelage te ontvangen. Hiervoor komen allereerst in aanmerking studerende die zich voorbereiden op een promotie. Eventuele verzoeken om in de cursus 1997/1998 een toelage uit dit fonds te ontvangen, dienen voor 18 november 1997 in ons bezit te zijn.

Aanvraagformulieren kunt u opvragen bij de administratie van de Theologische Universiteit, Postbus 5026, 8260 GA Kampen, ☎ (038) 3312878.

UIT DE KERKEN

Adreswijzigingen e.d.

Bergschenhoek * Kerkenraad/Diaconie: Postbus 14, 2660 AA (pag. 143).

Grootegast * Predikant: J. Op-hoff, Speenkruid 2, 9861 EW. Scriba: J.P. Hummel, Speenkruid 8, 9861 EW. koster: S. Buist, Akkerwinde 15, 9861 EK (pag. 44).

Groningen-Noord * Dovencommissie: Mevr. H. van der Wal, Grote Leliestraat 1, 9712 SM, m (050) 3126857 (pag. 39).

Meppel * Kerkenraad: Postbus 123, 7940 AC. Scriba: (tijdelijk) E.J. Regterschot, Conventsland 7, 7944 LL, ☎ (0522) 262084. Diaconie: P. van Barneveld, Bezettingslaan 54, 7943 CN, ☎ (0522) 240457 (pag. 70).

Soest * Scriba: E.Th. de Vries, Stadhouderslaan 102, 3761 EN Soest, ☎ (035) 6017990 (pag. 112).

Terneuzen * Scriba: P. Roose, Trompstraat 11, 4535 BT, ☎ (0115) 697298 (pag. 149).

Utrecht Noord/West * Kerkenraad: Postbus 10071, 3505 AB. Scriba ('smalle kerkenraad*): M.J. Dekker, Zambesidreef 104, 3564 CE, ☎ (030) 2624988. Preekvoorz.: Mevr. L. Dubbink, Min. De Visserstraat 63, 3555 EV, ☎ (030) 2437991 (pag. 119).

Veendam * Diaconie: R.L. Pesian, H.J. Topstraat 9, 9645 CD, ☎ (0598) 431191. Koster: A. Japenga, Torenstraat 196, 9648 CX Wildervank, * (0598) 631906. Asielzoekers: J. Knijgsheld, J. Kazemierstraat 73, 96413 GM, ☎ (0598) 620941 (pag. 7)

Persbericht

Directievoering SGJ/De Driehoek
De besturen van de Stichting voor Gereformeerd Jeugdwezen (SGJ)

en De Driehoek delen de kerken mee dat hun directeur, de heer drs. **H.R. Schaafsma**, **wegens** ziekte **zijn** taak voorlopig niet **kan** vervullen. Hij is herstellend **van** een ingrijpende operatie, die in **augustus** noodzakelijk **bleek**. Het bestuur is **dankbaar** voor **zijn** **herstel**, dat zich voorzichtig doorzet.

In verband met deze **afwezigheid** wordt de directievoering **van** de **SGJ** **tijdelijk** waargenomen door **een** directieteam, dat gevormd wordt door de heren Th. Hettema, J. Janssen en B. van Keulen. De **directievoering** **van** De Driehoek wordt waargenomen door de heer B. Houwen.

Namens het **bestuur** van de **SGJ**:
ds. D. Quant, voorzitter
ds. T. Dijkema, secretaris

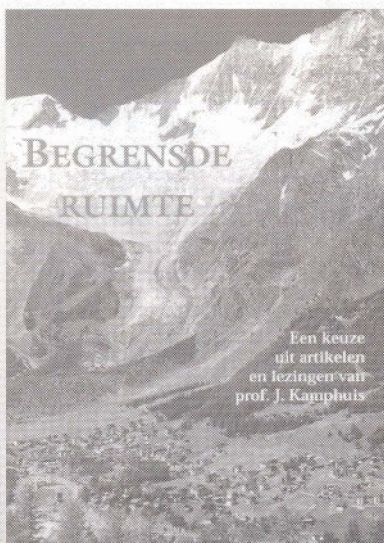
Namens **het** bestuur van De Driehoek:
drs. C. van der Valk, voorzitter
ds. T. Dijkema, secretaris

Naschrift van de redactie

Dit bericht kwam al geruime tijd geleden bij **ons** binnen, **maar** wordt, als gevolg van fouten in onze communicatie, nu pas **ge-**plaatst. **Onze** **welgemeende** **excus-**

ses hiervoor. Daarbij voegen **we** onze beste wensen zowel voor het werk **van** de **SGJ** en De Driehoek als voor het herstel **van** de **heer** Schaafsma!

BEGRENSDE RUIMTE.

Een keuze uit artikelen en lezingen van prof. J. Kamphuis Samengesteld ter gelegenheid van zijn 75e verjaardag

Onder redactie van H.J. Boiten en J.J.C. Dee

Verkrijgbaar bij de boekhandel
416 pag., ing. f 39,50

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.

Postbus 25, 4460 AA Goes, tel. 0113-215591

donatus

Verzekerd zijn **bij Donatus is een** geruststellend gevoel.
Al sinds 1852 dé verzekeraar **voor uw kerkelijke eigendommen,**
maar ook voor al uw andere verzekeringsaangelegenheden.

Vraag vrijblijvend onze **brochure of offerte** of maak **een afspraak voor een vrijblijvend persoonlijk gesprek.**

Postbus 500
5240 AM Rosmalen

Hoff van Hollantlaan 8
Tel. 073 5221700 • Fax 073 5221717

G E L O O F W A A R D I G   V E R Z E K E R D

